

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1914.

Andra kammaren.

Nr 51.

Lördagen den 1 augusti.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 27 nästlidna juli.

§ 2.

Herr *Lindhagens* å kammarens bord vilande motion, nr 254, som nu föredrogs, hänvisades till särskilda utskottet nr 3.

§ 3.

Föredrogs, men blevo ånyo bordlagda lagutskottets utlåtanden nr 17 och 18, jordbruksutskottets utlåtanden nr 87—113 samt andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 8.

§ 4.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsman Johan Forssell på grund av hög influensaartad feber tillsvidare är oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet intygar.
Stockholm den 31 juli 1914.

T. Schneider,
leg. läk.

§ 5.

Till avgörande förelåg först lagutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående vissa åtgärder mot utbredning av lungdot. *Om lag ang. vissa åtgärder mot utbredning av lungdot.*

Genom en den 13 maj 1914 dagtecknad proposition, nr 74, vilken blivit till lagutskottet hänvisad, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogade utdrag av statsrådsprotokollet, föreslagit riksdagen att antaga i propositionen infört förslag till lag om vissa åtgärder mot utbredning av lungdot.

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 51. 1

Om lag ang.
vissa åtgärder
mot utbred-
ning av
lungсот.
(Forts.)

Utskottet hemställde att riksdagen, under förklarande, att det i Kungl. Maj:ts förevarande proposition innefattande förslag till lag om vissa åtgärder mot utbredning av lungсот icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick bifallas, måtte i anledning av berörda proposition för sin del antaga ett i utlåtandet intaget förslag till lag angående vissa åtgärder mot utbredning av lungсот.

Vid utlåtandet var fogad en av herrar *Persson* i Norrköping och *Borg* afgiven reservation beträffande 3 § av lagförslaget.

På hemställan av herr talmannen beslöt kammaren, att lagförslaget skulle föredragas paragrafvis samt att de särskilda paragraferna ej skulle uppläsas, såvida icke begäran därom framställdes.

1 §.

Godkändes.

Efter föredragning av 2 § yttrade

Herr *Wawrinsky*: Herr talman, mina herrar! I sin motivering till här föreliggande lagförslag har herr statsrådet och chefen för civildepartementet enligt i statsrådsprotokollet för den 13 maj 1914 bland annat anmärkt, att på en lagstiftning mot tuberkulos får man icke ställa för stora förväntningar. Även om jag till fullo instämmer i detta yttrande hyser jag dock den övertygelsen, att man även på lagstiftningens väg bör kunna vinna rätt goda resultat i striden mot tuberkulosen, och det är följaktligen icke av misstro till tuberkuloslagstiftningen i allmänhet jag ledes, då jag tillåter mig göra ett par anmärkningar emot förslaget i det skick, det nu föreligger, utan tvärtom därför, att jag hyser den varmaste önskan, att om vi få en tuberkuloslagstiftning, den må bli så verksam som möjligt och icke bliva en sådan ny pappersförordning utan reell verkan, varav vi beklagligt nog redan hava alltför många i vår hälsovårdslagstiftning.

Vid en granskning av det föreliggande förslaget har jag emellertid tyckt mig finna, att den i några punkter lider av vissa brister, och det är dessa, som jag vill tillåta mig framhålla, innan kammaren går att antaga lagförslaget.

Redan i § 2, som nu är föredragen, påträffas sålunda enligt min uppfattning ett uttryck, som synes mig synnerligen ägnat att omintetgöra de goda verkningar, som onekligen avses med bestämmelsen i paragrafen. Herrarne behagade finna, att i § 2 föreskrives huvudsakligen, att om en läkare finner en av honom vårdad lungsjukt person leva under förhållanden, som för den sjukas omgivning medför påtaglig fara för smitta, skall läkaren ofördröjligen därom göra anmälan till vederbörande hälsovårdsmyndigheter, samt anvisa åtgärder till förekommande av

smittans överförande, ävensom att då sådan anmälan skett, hälsovårdsnämnden skall vara skyldig att söka vidtaga de åtgärder, som erfordras för ändamålet.

*Om lag ang.
vissa åtgärder
mot utbred-
ning av
lunngot.
(Forts.)*

Det är detta uttryck: »söka vidtaga åtgärder», som har synts mig vara nog så betänkligt, så mycket mera som man tycker sig under detsamma spåra, att lagstiftaren själv hyser ett visst misstroende till, att hälsovårdsmyndigheterna i detta avseende skola kunna åstadkomma någon nytta. Frågan gäller då: vad är det för åtgärder, som dessa hälsovårdsmyndigheter skola vidtaga? Och vad hava de för maktmedel för att åstadkomma dem? Vi finna på sid. 24 i propositionen, att herr statsrådet själv angivit de förnämsta åtgärderna i detta hänseende, då han säger: »De åtgärder som av nämnden vidtagas, kunna tänkas bestå allenast i vissa förändringar i den sjukens hem, t. ex. hans förflyttande till särskilt rum eller åtminstone egen sovplats, anvisningar rörande försiktighet med upphostningar och dylikt, som ej välla några kostnader.» Så tillvida är saken ganska enkel. Det torde icke möta så stora svårigheter för myndigheterna att åstadkomma dessa ändringar, men så heter det vidare: »I regel torde emellertid nämndens ingripande framkalla vissa utgifter, såsom för den sjukens vård å anstalt, utackordering av hans barn tillhandahållande av spottkoppar, tvättpåsar och andra hygieniska utensilier eller av poletter å matvaror, kol och ved eller slutligen av hyresbidrag eller annat, rent ekonomiskt understöd.»

Allt detta finna vi vara saker, som komma att medföra rätt betydande omkostnader för kommunerna, och man frågar sig då: varifrån skola hälsovårdsmyndigheterna skaffa medel härtill? Därom säges, såsom vi finna, i lagförslaget icke ett ord. Detta har synts mig så mycket mera anmärkningsvärt, som man i en annan paragraf, där det gäller en betydligt mindre ingripande och mindre betydelsefull åtgärd, nämligen renings- och desinfektionsåtgärder efter dödsfall i lunngot, har sagt uttryckligen ifrån, att dessa åtgärder skola vidtagas på kommunernas bekostnad. En sådan platonisk föreskrift, som att hälsovårdsnämnden skall »söka vidtaga» åtgärder för att flytta patienterna från deras hem till sjukvårdsanstalter eller för att skaffa dem mat, kol, ved o. s. v., en sådan föreskrift synes mig därför vara endast ett slag i luften, så länge icke nämnden anvisas erforderliga medel för ändamålet, och den torde följaktligen endast bliva en föreskrift på papperet åtminstone i 90 fall av 100. De utvägar, som annars stå hälsovårds- och kommunalnämnd till förfogande enligt hälsovårdsstadgan, kunna nämligen enligt min mening svårligen tillgripas i detta fall. När kommunerna uppgöra sin stat för nästkommande år, hava hälsovårds- och kommunalnämnderna ifråga om denna sak icke en aning om, eller i vad utsträckning utgifter för här ifrågavarande ändamål komma att erfordras. De herrar av riksdagens andra kammare, som varit eller äro ledamöter av hälsovårdsnämnd eller kommunalnämnd,

Om lag ang.
vissa åtgärder
mot utbred-
ning av
lungdot.
(Forts.)

torde nog giva mig rätt i det antagandet, att icke många stadsfullmäktige eller kommunalstämmor skola vara hågade att på så lösa grunder bevilja ett förslagsanslag till det ändamål, som här avses, men om så icke sker, blir nog resultatet av hela denna föreskrift i § 2 skäligen magert, och hela bestämmelsen torde icke vara mer värd än det papper, på vilket lagen kommer att skrivas.

Under sådana förhållanden och då det beskedliga uttrycket »söka vidtaga åtgärder» synes mig giva hälsovårdsmyndigheterna allenast ett sken av en handlingsmöjlighet, som de i själva verket icke äga, skulle jag för min del vara rätt hågad för att yrka avslag på hela paragrafen. Men då jag antager, att möjlighet likväl förefinnes att större kommuner skola befinnas villiga att ställa medel till hälsovårdsmyndigheternas förfogande för förevarande ändamål, har jag avstått från detta avslagsyrkande, i förhoppning att dock *någon* verkan av paragrafen skall kunna mötses.

Jag har därför, herr talman, icke vid denna paragraf något yrkande att framställa.

Vidare yttrades ej. Paragrafen godkändes.

3 § skulle enligt utskottets förslag lyda sålunda:

I mejerirörelse eller sådan mjölkförsäljningsrörelse, som bedrivs från s. k. mjölkmagasin eller därmed jämförlig handelslokal, må icke sysselsättas annan än den, som hos hälsovårdsnämnden eller, där sådan ej finnes, hos kommunalnämnden med läkarbetyg, ej äldre än ett år före påbörjandet av sådan sysselsättning styrkt sig icke vara behäftad med smittsam lungdot.

Förekommer beträffande person som är sysselsatt i annan mjölkförsäljningsrörelse än varom i första stycket sägs, skäligen anledning antaga att han är behäftad med smittsam lungdot, vare han skyldig att efter anmodan av nämnden på kommunens bekostnad undergå läkarundersökning.

Nämnden äge ock påfordra förnyad läkarundersökning på kommunens bekostnad av person, som på sätt i första eller andra stycket sägs, styrkt sig icke vara behäftad med smittsam lungdot, men beträffande vilken skäl finnes antaga att han efter den tidigare undersökningen blivit lidande av sådan sjukdom.

Uti sin ovannämnda reservation hade herrar *Persson* i Norrköping och *Borg* hemställt om följande lydelse av paragrafen:

3 §.

I mejerirörelse eller sådan mjölkförsäljningsrörelse som bedrivs från s. k. mjölkmagasin eller därmed jämförlig handelslokal ävensom med öppna kärl genom kringföring eller å öppen plats må icke

sysselsättas — — — (lika med utskottets förslag) — — — sjukdom.

*Om lag ang.
vissa åtgärder
mot utbred-
ning av
lungdot.
(Forts.)*

Paragrafen föredrogs, varpå

Herr Persson i Norrköping, anförde: Som herrarna behagade finna, ha jag och herr Borg tillåtit oss att vid denna paragraf föga en reservation, vari vi yrka på viss ändring av lagutskottets förslag.

Lagutskottet framhåller i sin motivering, att det är fullt överens med Kungl. Maj:t om, att den bestämmelse, som förevarande § 3 innehåller, icke bör äga sin tillämpning ifråga om personer, vilka på produktionsorten taga befattning med mjölken. Men lagutskottet går än vidare och gör ytterligare inskränkningar i det kungl. förslaget, ity att lagutskottet anser, att en sådan varsamhet vore av nöden ifråga om tillämpande av förpliktelsen för den, som är sysselsatt med mjölkhandel, att skaffa sig läkarintyg på, att han är fri från smittosam lungdot, att detta blott skall tillämpas på en person, som sysselsättes i mjölmagasin eller annan därmed jämställd handelslokal. Däremot lämnar utskottet fri all den mjölkförsäljning, som pågår såväl i städer som i industrisamhällen genom kringföring av mjölken, varvid man säljer mjölken från vagn direkt och i öppna kärl till dem, som komma och hämta den eller också bär upp den i husen till familjerna eller distribuerar ut mjölken på öppen gata eller annan öppen plats. I verkligheten kommer till följd av denna av lagutskottet vidtagna ändring det att ställa sig så, att om det exempelvis i ett samhälle finnes två mjölkhandlare, som taga mjölk från samma gård eller samma gårdar, så blir den ene, som kanske tager 100 liter och distribuerar ut dem från ett mjölmagasin, skyldig att för sig själv, om han själv står i butiken, eller annars för sitt biträde skaffa läkarintyg, vilket visar, att den, som har hand om mjölkförsäljningen verkligen är fri från smittosam lungsjukdom, medan den andre mjölkhandlaren åter, som från samma gårdar tager exempelvis 500 liter och distribuerar ut dessa genom att kringföra dem gata upp och gata ned eller längs vägarna och utminutera dem i öppna kärl eller genom att bära upp mjölken i husen eller ställa sig på gata, torg eller anorstädes och sälja, är befriad från att skaffa läkarintyg för sig och sitt biträde, att de äro fria från smittosam lungdot.

Det är visserligen sant, att i andra stycket av förevarande paragraf förekommer föreskrift därom, att om skälig anledning finnes att antaga, att den, som således kringför och säljer mjölk är behäftad med smittosam lungdot, han då skall vara skyldig att efter anmodan av kommunalnämnden eller hälsovårdsnämnden undergå läkarundersökning. Men han ställes då i gynnsammare ställning än den som säljer mjölk i mjölmagasin därutinnan, att kommunen skall betala läkarintyg för honom el-

*Om lag ang.
vissa åtgärder
mot utbred-
ning av
lungrot.
(Forts.)*

ler hans biträde. Han kommer alltså att i två avseenden få en gynnsammare ställning, för det första därigenom att han icke obligatoriskt behöver skaffa sig läkarintyg och för det andra därigenom att, om han anmodas att skaffa sig ett intyg, detta skall ske på kommunens bekostnad, medan den som säljer mjölk från mjölmagasin för det första har obligatorisk skyldighet att skaffa sig läkarintyg och för det andra själv får betala det. Vi reservanter voro överens med lagutskottet om, att man i denna lag rimligen icke nu kan, trots att detta i många fall vore önskligt, utsträcka skyldigheten att styrka sig vara fri från smittosam lungsjukdom till dem, som å produktionsorten taga befattning med mjölken. Men så snart det gäller affärsmässigt bedriven mjölkförsäljning hava vi ansett, att bestämmelserna böra tillämpas lika för alla, oavsett om de sälja mjölken i mjölmagasin eller på annat sätt, ty det ena sättet kan vara lika hälsofarligt som det andra, och följaktligen är det lika behövt i det ena fallet som i det andra, att man har garantier för, att lungrotssmitta icke sprides därigenom att den, som tager befattning med mjölkförsäljning bidrager till denna smittas spridning.

Jag ber att få erinra om, att man i en del av våra städer går mycket strängare fram än denna lagstiftning skulle bliva, om vårt förslag skulle bifallas. Jag ber blott att få läsa upp en paragraf i ett förslag till matvarustadga, som är framlagt av hälsovårdsnämnden i den stad, där jag bor, och vilket nu behandlas av en kommitté, tillsatt av stadsfullmäktige, av vilken kommitté jag är ledamot. Där heter det: »Person, lidande av akut eller kronisk smittosam sjukdom eller bärare av smittämne till sådan sjukdom (t. ex. nervfeber, difteri, scharlakansfeber, lungrot), eller som har bostad gemensam med dylik person får icke taga befattning med försäljning, beredning eller servering av födoämnen, så ej heller person som är behäftad med hudsjukdom eller vanligt sår å hand eller arm.» Här finner man bestämmelser, som äro oerhört mycket strängare än de, som föreslås i denna rikslag. Jag medgiver emellertid, att när man skall stifta en lag, som gäller hela riket, man ingalunda kan gå så långt, som man i enskilda fall kan gå i kommunerna på grund av hälsovårdsstadgans bestämmelser i den allmänna lagen. Men så långt som vi föreslå, anser jag, att man icke blott kan gå utan risk utan ovillkorligen även bör gå. Det är därför, som vi föreslagit denna ändring i § 3 första stycket, att det icke blott skall vara skyldighet för dem, som stå i mjölmagasin att skaffa läkarintyg, utan även för dem som med öppna kärl genom kringföring eller å öppen plats sysselsättes med mjölkförsäljning etc. Därigenom träffar man med lagens föreskrift dels den, som står i mjölmagasin eller annan mjölkförsäljningslokal, dels den, som på annat sätt inom samhället affärsmässigt och i öppna kärl handlar med mjölk genom kringföring eller genom att sälja på öppen plats.

Jag ber att få yrka avslag på utskottets förslag i § 3 och bifall till den av mig och herr Borg vid betänkandet fogade reservationen.

*Om lag ang.
vissa ätgärder
mot utbred-
ning av
lungrot.
(Forts.)*

Häruti instämde herrar *Svensson* i Eskilstuna och *Borg*.

Vidare yttrade

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Sydow: Herr talman, mina herrar! Det ligger utan tvivel en teoretisk riktig tanke bakom det yrkande, som framställts av herrar reservanter. Av rent praktiska skäl tror jag dock det icke är tillrådligt att följa deras anvisning.

Tuberkuloskommittén, vars betänkande legat till grund för detta lagförslag, uttalar sina stora sympatier för att man skulle förbjuda personer, som lida av smittosam lungsjukdom, att taga befattning med anrättande och försäljning av matvaror över huvud taget, och detta på lagstiftningens väg. Men kommittén framhöll på samma gång, att ett sådant allmänt förbud skulle synnerligen allvarligt ingripa i de ekonomiska förhållandena i det enskilda livet, verka oroande — ja, kanske rent av förstörande. Därför ansåg man sig icke böra gå så långt. Kommittén riktade sig först och främst emot mjölken. Och detta av två skäl. Dels är mjölken särskilt smittoförande; bakterierna ha synnerligen goda förutsättningar för att leva och föröka sig i mjölk — och dels är mjölken ett betydelsefullt näringsämne, framför allt för de små barnen. Men när kommittén gick att lagstifta i fråga om mjölken, ville den även här av rent praktiska skäl göra vissa inskränkningar. Först och främst måste man stanna vid att icke lagstifta någonting beträffande mjölkhanteringen på produktionsorten. Man ansåg sig för närvarande icke böra ingripa därhän, att en tilläventyrs av smittosam lungsjukdom lidande person, som har ett småbruk, skulle förhindras att försälja mjölk. Därför har kommittén inskränkt sig till mejerier och mjölkförsäljningsställen. Denna väg gick även Kungl. Maj:t.

Man har då tänkt sig först och främst att icke träffa mjölkhanteringen på produktionsorten, och vidare att man endast skulle träffa sådan mjölkförsäljningsrörelse, där själva mjölkhanteringen var det framträdande. Nu har utskottet enligt mitt förmenande på ett lyckligt sätt definierat den tanke, som ligger till grund för Kungl. Maj:ts förslag, i det utskottet velat begränsa lagförslaget att avse mejerirörelse eller sådan mjölkförsäljningsrörelse, som bedrivs från s. k. mjölmagasinet eller därmed jämförlig handelslokal. Här har man en lämpligt bestämd definition av vad som menas i lagen. För min del har jag icke något att däremot erinra. Utskottets förslag kan sägas vara ett närmare bestämmande av Kungl. Maj:ts förslag. På samma gång det kan anses innebära en viss inskränkning, inne-

*Om lag ang.
vissa åtgärder
mot utbred-
ning av
lungrot.
(Forts.)*

bär det i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag en utsträckning på det sätt, att även i annan mjölkförsäljningsrörelse än som sålunda definierats, vederbörande skall ha skyldighet att, om skäligen anledning förefinnes, att en person som sysselsättes i denna rörelse, är behäftad med smittosam lungsjukdom, på särskild anmodan av kommunalnämnden låta honom undergå läkarundersökning på kommunens bekostnad. Enligt min mening har utskottet här funnit en ganska lycklig medelväg.

Nu har utskottets reservanter tänkt sig, att man dessutom skulle stadga ovillkorlig undersökningsskyldighet även för personer, som sysselsätts i sådan mjölkförsäljningsrörelse, som bedrivs i handel med öppna kärl genom kringföring eller å öppen plats. Det är emellertid alldeles uppenbart, att man måste framgå med en viss försiktighet, så att man icke skrämmar folk och gör hela lagen synnerligen impopulär ifrån början. Nu tro reservanterna, att de genom sitt förslag skulle träffa den stora grosshandlaren i mjölk, han, som köper 500 liter om dagen och utminuterar dessa i städer och municipalsamhällen. Men uppenbarligen träffas av detta förslag icke allenast grosshandeln, utan även i mycket stor utsträckning de små producenterna, som hava två eller tre kor och föra denna mjölk till närmaste stad eller samhälle, där de själva sköta dess försäljning i öppna kärl. Jag tror icke, vi äro färdiga att lagstifta i en sådan utsträckning. Dessutom är det ett reallt skäl, som talar för att man icke bör vara så sträng i fråga om kringföring av mjölk på öppna platser. Det är nämligen så, att — enligt vad jag gjort mig förvissad om från sakkunnigt håll — samma fara icke föreligger för smitta, om en lungsiktig person kör ut mjölken, utminuterar den och bär in den i husen ifrån gatan, som i en mjölkförsäljningsrörelse i stängd lokal, där kärlen äro ganska stora och i allmänhet öppna och där biträdena ständigt gå omkring och hosta över kärnen. Jag tror att kammaren gör klokt i att begränsa sig till att följa utskottets förslag.

Jag vill begagna tillfället att säga några ord med anledning av den förste ärade talarens yttrande. Jag vill då säga, att jag icke ser så mörkt som han på detta lagförslags verkningar. Det är, såsom jag nämnt, givet, att man måste gå fram med en viss försiktighet i detta fall. Lagen har därför i viss mån karaktären av en försökslagstiftning. Den ger råd och riktlinjer åt allmänheten, huru den skall förfara i det eller det fallet utan att i varje paragraf stadga ovillkorliga föreskrifter, på vilkas brytande följer straff. Jag tror, att dessa anvisningar komma att göra mycken nytta. Vi ha icke allenast denna tuberkuloslag att bygga på. Riksdagen har redan beslutat statsbidrag i ganska stor omfattning till en dispensärverksamhet, och givetvis bör en sådan verksamhet i hög grad komplettera denna lag. Man har icke velat ålägga kommunerna såsom en ovillkorlig skyldighet att anslå medel till sådana före-

byggande åtgärder, som äro i så hög grad påkallade. Man har med detta statsbidrag velat framlocka kommunens egen offervillighet och på den vägen — tror jag — skola vi komma långt.

För min del vill jag uttala den förhoppningen att på den väg, som vi slagit in på, skola vi fortsätta vidare på och få en vidsträcktare lagstiftning, som icke blott kommer att gälla mjölkförsäljningsrörelsen utan även annan matvaruhandel, där föreskrifter äro av stort behov påkallade, men där tiden ännu icke är inne att reglera.

*Om lag ang.
vissa åtgärder
mot utbildning av
lungrot.
(Forts.)*

Herr W a w r i n s k y: Herr talman, mina herrar! Genom de i § 3 föreslagna bestämmelserna införas såsom även utskottet erkänner, rätt betungande förpliktelser, ej blott för idkarne av utan även för biträdena i mjölkaffärerna. Jag vill inte ens gissningsvis försöka angiva, hur denna paragraf kommer att verka på landsbygden och i de mindre städerna, men på grund av min verksamhet under flera år här i Stockholm som sundhetsinspektör tror jag mig kunna påstå, att denna paragraf här — och i de större städerna i allmänhet — svårligen kommer att kunna tillämpas.

Jag vill genast, i likhet med herr statsrådet, erkänna, att de förändringar, som av lagutskottet införts i paragrafen, synas mig vara verkliga förbättringar, även om jag tror, att ännu några modifikationer äro av behovet påkallade. Detta emedan jag anser, att man icke bör, varken för mjölkförsäljarne eller för myndigheterna, lägga större svårigheter i vägen, än som av omständigheterna krävas.

Jag ber, som jag nyss nämnde, att få hålla mig till Stockholm för att därifrån hämta ett exempel på, hur jag tror nämnda paragraf kommer att verka. Vi ha, såsom också framhållits i den kungl. propositionen, omkring 1,100 mjölkbutiker här i Stockholm, vilka var och en sysselsätta ett större eller mindre antal biträden. Jag har nu sökt approximativt beräkna, hur många personer föreskrifterna i denna paragraf kommer att gälla, och jag har därvid kommit upp till omkring 8,000 män och kvinnor. Men det är inte nog med att dessa personer äro så talrika, utan, vad värre är, denna yrkesflock av biträden är i allmänhet av mycket rörlig beskaffenhet, så att de i regel ej kvarbliva synnerligen länge på samma plats; de kunna stanna kvar en å två, kanske tre månader, men sedan söka de sig till en annan dylik affär eller till ett helt annat yrke, komma därpå kanske efter någon månad tillbaka till en annan plats i mjölkförsäljningsaffär, för att därpå snart flytta igen. Dessa individer befinna sig, som sagt, på mycket rörlig fot, och herrarne förstå följaktligen, vilka svårigheter det är att följa alla dessa mångtaliga biträden, som finnas än här, än där i Stockholms stad eller i landsorten.

Emellertid, alla dessa tusentals personer skola nu bli skyldiga

*Om lag ang.
vissa åtgärder
mot utbred-
ning av
lungrot.
(Forts.)*

att skaffa sig friskbetyg, d. v. s. intyg om att de ej lida av smittsam lungrot. Oavsett besväret kommer detta naturligtvis också att medföra ej så obetydliga kostnader för biträdena, även om dylika intyg enligt utskottets ändringsförslag icke såsom regel komma att behöva anskaffas mer än en gång, d. v. s. inte så ofta som skulle bli fallet enligt Kungl. Maj:ts förslag. Jag säger sålunda, att det kommer att medföra avsevärda kostnader, ty det förhåller sig verkligen inte så, som statsrådet yttrar li propositionen, att dessa biträden kunna utan kostnad skaffa sig intyg hos distriktsläkarne. Stadsdistriktsläkarne här i Stockholm — och i allmänhet även stadsläkarne i landsorten — äro nämligen enligt sina instruktioner endast skyldiga att kostnadsfritt sköta medellösa sjuka och att avge sjukbetyg, men däremot icke skyldiga att lämna friskbetyg eller betyg för antagande i arbete eller i tjänst. Därför måste varje friskbetyg av biträdet betalas, och sammanlagt kommer detta att uppgå till ett ganska betydande belopp, varför det torde kunna ifrågasättas, huruvida det ej varit klokast att gå den väg, som medicinalstyrelsen föreslagit, nämligen att ålägga handelsidkarne att bekosta dessa läkarintyg.

Men det är ej blott för allmänheten denna § 3 kommer att verka betungande, utan både efter utskottets och regeringens förslag kommer den att bli rätt besvärlig och kostsam även för myndigheterna. Var och en, som söker anställning i en mjölkbutik, skall ju enligt § 3 vara försedd med läkarebetyg och med detta styrka inför kommunalnämnden eller hälsovårdsnämnden, där sådan finnes, att han är fri från smittsam lungrot. Detta styrkande kräver naturligtvis antingen en skriftlig anmälan, eller vanligare ett besök hos nämnden, vilket för biträdena kanske skulle innebära mera besvär än kostnader, men för nämnden blir det ytterligt besvärligt att matrikulera och föra register över dessa anmälningar, då de ej blott bli talrika till antalet, utan de anmälda såsom förut framhållits dessutom befinna sig på mycket rörlig fot, så att de flytta från plats till plats, ibland inom, ibland utom rörelsen.

Även om man begagnar sig av det numera så vanliga kortsystemet, tror jag ändå, att svårigheterna bleve mycket stora för hälsovårdsnämnderna i större samhällen att följa biträdena, ty vi må ej föreställa oss att dessa personer, som visserligen nog på grund av de höga böterna komma att ordentligt förete sina friskbetyg hos hälsovårdsnämnden, hos denna komma att anmäla, när de flytta, utan de komma fortfarande att stå kvar i matrikeln under långa tider, tills nämnden slutligen upptäcker, att de ej stå kvar i affären, utan de kunna avföras ur matrikeln. Jag fruktar, att, liksom hälsovårdsnämnden i Stockholm numera har ej blott en bostads- och en sundhetsinspektör, den nog också, om vi skola gå fram efter detta lagförslag, blir tvungen att skaffa sig en mjölkförsäljningsinspektör, som håller kontroll över alla mjölkförsäljningsställen i Stockholms stad och följer

det ganska invecklade och krångliga bokhålleri, som blir en nödvändig konsekvens av det system, som här är föreslaget.

Saken tycks mig emellertid kunna ordnas på ett mycket enklare sätt, utan svårigheter och utan att minska styrkan i kontrollen, nämligen så, att kontrollen ordnas i likhet med vad som skett i minderårighetslagen, enligt vilken ju varje minderårig, som tar anställning, även skall vara försedd med friskbetyg. Men efter denna lag är yrkesidkaren skyldig att förvara detta betyg jämte andra erforderliga intyg, så länge den minderåriga kvarstår i tjänsten. Jag kan för min del ej inse, varför det ej skulle kunna ordnas på samma sätt här, varigenom alltså myndigheterna överallt i landet skulle bli befriade från detta besvärliga bokhålleri och från att behöva registrera varje person, som sysslar i yrket. Vid de inspektioner, som respektive hälsovårdsmyndigheter föranstalta, skulle så dessa betyg företes, varigenom man kunde kontrollera, att icke någon sysselsättes i yrket, som ej vore försedd med friskbetyg.

Jag anser för min del, att detta skulle mycket enkelt kunna åstadkommas på det sätt, att man strök i § 3 näst sista raden och första raden på sidan 5, d. v. s. orden »hos hälsovårdsnämnden, eller där sådan ej finnes hos kommunalnämnden» samt att i stället sattes till en fjärde punkt i paragrafen, som skulle ha följande lydelse: »Det åligger rörelsens innehavare att under den tid person, varom ovan i denna § säges, är i hans arbete anställd, hava i förvar det läkarbetyg, varigenom nämnde person styrkt sig icke vara behäftad med smittsam lungsot.»

Jag kan emellertid ej förutsätta, att kammarens ledamöter skola vara färdiga att på grund av en enskild ledamots framkastade förslag på rak arm anta en ändring; jag anser det därför vara lämpligast, att hemställa, att denna paragraf återremitteras till lagutskottet, för att detta må kunna få tillfälle att noggrant undersöka, om det finnes några svårigheter förenade med mitt förslag.

Jag anser mig alltså, herr talman, böra hemställa om återremiss på § 3 i det syfte jag framhållit.

Herr Petersson i Lidingsö villastad: Herr talman, mina herrar! Det uttalande som den siste talaren gjort, och det yrkande, vari det utmynnat, innefattar — så vitt jag förstär — en alldeles ny linje för den lagstiftning, varom här är fråga. Jag torde få med några ord klargöra skillnaden mellan den linje, som föreligger i utskottets och Kungl. Maj:ts förslag, samt den linje, som den föregående talaren förordar. Enligt det föreliggande förslaget är det så, att, när en person anställes i mejeri eller mjölkförsäljningsrörelse, skall han förete friskbetyg. Där-efter är han fri från vidare skyldighet i sådant hänseende. Det åligger i stället hälsovårdsnämnden att följa honom och att övervaka, att han icke blir lidande av lungsot och om anledning skulle föreligga att misstänka sådant, då åläggas honom

*Om lag ang.
vissa åtgärder
mot utbred-
ning av
lungsot.
(Forts.)*

*Om lag ang.
vissa åtgärder
mot utbred-
ning av
lungrot.
(Forts.)*

att på kommunens bekostnad undergå en ny läkarbesiktning. Således är icke större tunga lagd på den enskilde mjölkförsäljningsidkaren eller biträdet än att de skola skaffa sig det första friskbetyget. Resten är en de kommunala hälsovårdsmyndigheternas sak att sörja för. Häremot vill nu herr Wawrinsky ordna saken så, att var och en, som är anställd i nu ifrågasvarande slag av rörelse, skall — så att säga — gå med sitt läkarbetyg på fickan. Han skall ha ett läkarbetyg som förvaras visserligen icke hos honom själv, men hos den, som idkar rörelsen och detta skall uppvisas då inspektion sker. All kontroll blir således lagd på inspektören, när han kommer, skall läkarbetyget tagas fram, varom icke, är mjölkförsäljaren eller biträdet hemfallen under straff, som är stadgat, och som förresten är hårt nog.

Vilken av dessa linjer man vill välja, är väsentligen en praktisk fråga, såsom för övrigt hela denna lag är. Och det är ju icke så gott att å prima vista säga, vilken av dem som är den bästa och som bereder minsta olägenheterna för dem, som därav träffas. Ty det är — det få vi väl ändå vara ense om — en ganska viktig synpunkt att icke lägga större tunga på dem, som beröras av denna lag, än som är oundgängligen nödvändigt. Jag vill då till en början säga, att den linje, som herr Wawrinsky nu dragit upp, är ett nytt uppslag, som icke föreslagits av tuberkuloskommittén. Denna kommitté har tvärt om i sina förslag gått just på den linje, som Kungl. Maj:t, och därefter utskottet följt. Det heter i den av tuberkuloskommittén i dess betänkande föreslagna § 6: »att vederbörande, som är anställd i mejeri eller mjölkförsäljningsrörelse, skall medelst läkarbetyg styrka att han eller hon icke lider av smittosam lungrot». Detta förslag har sedermera upptagits av Kungl. Maj:t och vi ha följt det. Vi ha icke haft anledning att ge oss in på någon undersökning huruvida någon helt annan anordning exempelvis en sådan som den av herr Wawrinsky föreslagna över huvud taget är önskvärd och möjlig att åstadkomma eller icke.

Jag borde också säga det då herr Wawrinsky klagat över svårigheterna att genomföra denna lag, så tror jag icke mycket därpå. Han har själv anvisat en mycket enkel och praktisk väg, då han talar om kortsystem. Finnes hos hälsovårdsnämnden ett kortsystem, där var och en, som är anställd i mejeri eller mjölkförsäljningsrörelse, upptagits med anteckning om läkarbetyg och vad vidare kan vara att märka om honom, så har hälsovårdsnämnden lätt att följa honom vidare. Det kan ju medföra någon svårighet i sådana stora städer som Stockholm, men vi få tänka på att vi icke lagstifta bara för Stockholm, utan att det även är fråga om andra städer och om landsbygden.

Nu vill jag säga, att det av herr Wawrinsky framlagda förslaget, redan vid första påseendet ger anledning antaga att betydligt större bördor skulle läggas på den enskilde, som är anställd i mjölkförsäljningsrörelse än som skulle ske enligt ut-

skottets förslag. Jag vill nämligen göra gällande, att herr Wawrinskys förslag måste som konsekvens medföra en bestämmelse om, att det läkarbetyg, som skall ligga hos rörelsens idkare, icke får vara för gammalt. Det är klart, att om inspektören kommer och begär att få se läkarbetyget och detta är två, tre eller fyra år gammalt, så kan det icke godkännas. Ingen vet, vad denna person gjort under tiden eller huru hans hälsotillstånd då varit. Ingen har — med andra ord — följt honom under tiden. Sålunda skulle, för så vitt jag förstår, herr Wawrinskys linje ovillkorligen leda till ett stadgande, att var och en, som är anställd i sådan rörelse, som det nu är fråga om, får skaffa sig nytt läkarbetyg varje eller vartannat år. Detta är förekommet i Kungl. Maj:ts förslag, just därigenom att detta förslag stadgar blott anmälan och sedermera blir det hälsovårdsnämndens sak att följa de anställda.

*Om lag ang.
vissa åtgärder
mot utbredning av
lungrot.
(Forts.)*

Nu kommer en annan sak till, nämligen att allting skulle hänga på inspektionen. Då finge säkerligen inspektionen läggas om och ordnas på ett helt annat mera omfattande sätt. Jag misstänker, att det med ett sådant system, kommande att inträffa, att mer än en, som står i mjölkförsäljningsrörelse, när inspektionen kommer, skulle säga: »Ja, det där visste jag icke om. Det har jag icke haft reda på.» Och så skall han dömas till dessa stränga böter, som äro bestämda i § 9. Jag tror, att det av herr Wawrinsky framställda förslaget är i det stora hela betydligt underlägset Kungl. Maj:ts både ur synpunkten att vara mera betungande för den som träffas därav och ur synpunkten att vara mindre betryggande för det mål, vi vilja vinna.

Jag får sålunda för min del, yrka bifall till denna paragraf, sådan den av utskottet formulerats.

Herr Wawrinsky: Herr talman! Jag beklagar, att utskottets ärade ordförande ställt sig så avvisande mot min vördsamma vädjan till lagutskottet, att det skulle ta under omprövning, huruvida ej möjligen mitt förslag kan vara mera praktiskt än vad utskottet föreslagit. Detta så mycket mer som jag ej alls känner mig övertygad av utskottsordförandens argumentering. Det är nog alldeles riktigt, som han säger, att kommitterade icke föreslagit den linje, som jag tagit mig friheten framlägga. Ja, det förhåller sig nog så, men måhända beror detta på att kommittén aldrig har tänkt på saken. Om det varit så, att kommitterade tagit frågan under omprövning och sedan kommit till det resultat, att min föreslagna utväg vore sämre än den, de själva föreslagit, ja, då skulle jag ha underordnat mig och sagt: under sådana förhållanden vill jag ej hålla på mitt förslag, ty då ha kommitterade haft tillfälle att grundligt undersöka saken. Men det ha de nu inte gjort, efter vad jag förstår, då man inte finner ett enda ord i deras kommittébetänkande, som tyder därpå.

Sedan säger herr ordföranden, att man får ej stifta en sådan lag, som gäller endast för Stockholm. Nej, för all del, men det

Om lag ang.
vissa åtgärder
mot utbred-
ning av
lungсот.
(Forts.)

är min tro, att det förslag, utskottet framlagt, är rätt så betungande även för andra städer och för landsbygden. Vi kunna tänka oss det fall, att en mjölkaffär ligger en eller ett par mil avlägset från det ställe, där hälsovårdsnämndens eller kommunalnämndens ordförande bor. Skall vederbörande då på något sätt *styrka* sin frihet från lungсот hos nämndens ordförande, så måste detta antingen ske genom ett personligt besök, vilket under sådana förhållanden blir rätt besvärligt, eller genom en skriftlig anmälan, vilket inte heller kommer att bli lätt för alla, vare sig på landet eller i småstäderna. Som sagt, jag skulle inte ha hållit på mitt förslag, om det innebure en fördel ensamt för Stockholm, men jag anser det vara en fördel för hela landet, för alla kommuner, det må vara en liten landskommun eller Stockholm och herr ordförandens argumentering härvidlag har ej alls kunnat övertyga mig om olämpligheten av mitt förslag.

Vidare säger lagutskottets ordförande, att mitt kontrollsystem skulle bli ytterligt besvärligt för biträdena. Jag förstår ej heller, vad det skulle bli för besvär. De ha fått sitt betyg en gång, detta förvaras hos den person, där de ha sitt arbete; när de flytta, ta de betyget med sig, och de behöva ej skaffa nytt intyg för sådant fall.

Det är ju givet, att om de flytta till en annan kommun de måste ha med sig sina betyg, och dessa äro ju för övrigt deras tillhörighet. Jag förstår icke alls vad det är för skillnad i det ena och i det andra fallet i fråga om besväret för butiksbiträdena, om de i ena fallet skola ha betyget liggande hos butiksinnehavaren för att företes vid inspektionen eller om, såsom i andra fallet, betyget skall företes för vederbörande hälsovårdsnämnd.

Vidare säger utskottets ordförande att kontrollen blir sämre, därför att underlåtenhet i detta fall icke kan upptäckas förrän vid inspektionen. Men tro herrarna, att det blir bättre, om man föreskriver, att var och en, som skall tillträda en tjänst i mjölkaffär, skall hos vederbörande nämnd *styrka*, att han är frisk. Den, som varit något med i praktiken, vet nog, att om dessa butiksbiträden få sköta sig själva, skola de allra flesta av dem icke rätta sig efter de lagbestämmelser, som utskottet här föreslagit. Antingen glömma de alldeles bort saken eller också underlåta de detta i förhoppning, att det icke skall upptäckas. Nej, mina herrar, de måste tvingas i ena fallet som i det andra att skaffa sig friskbetyg, och vad som tvingar dem därtill är just de höga böterna för underlåtenhet i detta fall. Vi skola komma ihåg, att den, som antager ett biträde i en mjölkaffär, utan att denne förut blivit undersökt och kan förete friskhetsbetyg, kan få böta ända upp till 500 kronor, och tro icke herrarna, att butiksinnehavarna snart nog inse den risk, som de själva löpa, därest de antaga ett biträde, som icke försett sig med ett dylikt läkarbetyg.

Jag kan, som sagt, icke finna, att de invändningar, som herr ordföranden här framställt mot en återremiss, ha någon synnerligen stor betydelse, och då jag har skäl att antaga, att herr ordförandens obenägenhet att ägna mitt förslag en förnyad granskning

icke delas av utskottets alla ledamöter, ser jag för min del däruti ännu en anledning att vidhålla mitt här förut framställda yrkande.

*Om lag ang.
vissa åtgärder
mot utbred-
ning av
lungrot.
(Forts.)*

Herr Persson i Norrköping: Jag ber att få yttra ett par ord med anledning av vad som här förekommit i debatten, sedan jag senast hade ordet.

Herr civilministern trodde, att därest det förslag, som vi reservanter framlagt, bleve bifallet, skulle detsamma träffa icke blott vad vi åsyfta, nämligen den affärsmässiga mjölkförsäljning, som försiggår på gator och å öppna platser i städerna, utan även de små jordbrukarna, vilka från produktionsorten köra in till städerna med sin mjölk. Det är icke alls vår avsikt att träffa mjölkförsäljarna på produktionsorten, och jag tror icke heller, att även den mest vidsträckta tolkning av de lagbestämmelser, som vi föreslagit, skulle med den motivering, som i övrigt ligger bakom hela lagförslaget, kunna leda till, att mjölkförsäljarna på produktionsorten träffas av lagen. Vad vi avsett är att träffa den affärsmässiga mjölkförsäljningsrörelse, som bedrivs från mjölkmagasin eller genom kringföring eller å öppna platser, allt i öppna kärl. Hela det sammanhang, i vilket denna bestämmelse införes i lagen, synes mig borga för, att man icke behöver hysa de farhågor att träffa de mindre jordbrukarna i deras mjölkförsäljning, som herr civilministern för sin del hyste. Man får väl därjämte antaga att lagskiparna, som skola tillämpa lagen, väl sätta sig in i densammas syfte och tolka den på rätt sätt.

Vidare nämndes, att smittofaran icke skulle vara så stor vid den mjölkförsäljning, som bedrivs ute i fria luften, i jämförelse med vad den är vid sådan mjölkförsäljning, som bedrivs i en stängd lokal. Jag kan icke med säkerhet yttra mig på detta område, men nog förefaller det mig, att när mjölken utminuteras från ett öppet kärl till ett annat likaledes öppet kärl och en lungsiktig person förrättar detta arbete och står över mjölken, måste naturligtvis en massa bakterier komma ned i densamma, för den händelse denna person hostar. Vare sig att detta nu sker ute i fria luften eller inne i en lokal, torde väl bakteriernas smittofara vara densamma. Sant är ju, att vid distribution av mjölk utomhus med all sannolikhet användas kärl, som äro mindre öppna, än vid distribuering i lokal, men den skillnad, som i det avseendet förefinnes, kan väl ändå icke i så hög grad inverka på själva smittofaran.

Nu har vidare talats om de stora svårigheter, som en dylik lag skulle medföra, såväl om den blir i enlighet med utskottets förslag, som, och då i ännu högre grad, förmenar man, i enlighet med det av oss reservanter framlagda förslaget. Det har även talats om de kostnader och besvärligheter, som lagen skulle föra med sig. Men, mina herrar, då man stiftar en skyddslag, och detta är ju icke någonting annat, får man väl icke i första hand tänka på kostnaderna och besvärligheterna, därest

Om lag ang.
vissa åtgärder
mot utbred-
ning av
lungrot.
(Forts.)

dessas icke äro av sådan storlek och av sådan natur, att man icke kan övervinna dem, utan man måste givetvis i första hand tänka på det syfte, man vill nå, nämligen i detta fall skydd för hälsofara. Man må därvid tänka på alla de kostnader, som samhället och enskilda måste lägga ned på grund av den oerhörda utbredning, som lungsoten har. Man måste tänka på all den myckna nöd och alla de svårigheter, som uppstå i vareda familj, där någon medlem drabbats av denna sjukdom. Man bör tänka på alla de sanitära åtgärder i form av sanatorievård och mycket annat, som från samhällets sida måste vidtagas — men ännu i allt för liten grad vidtagits —, just för bekämpandet av denna sjukdom. I betraktande av de oerhörda kostnader och den oerhörda skada, som sjukdomen åstadkommer, bör man icke lägga allt för stor vikt vid de besvärligheter och den kostnad, som äro förenade med förebyggande åtgärder, något som vi hittills haft alldeles för litet av här i landet. Det är givetvis denna synpunkt, som här i främsta rummet måste anläggas. Denna lag utgör en skyddslag, som har till syfte att medelst åtgärder, som äro överkomliga, skydda för mycket större vådor än de, som ett antagande av lagen möjligen kan komma åstad.

Jag skall nu icke närmare gå in på det förslag, som herr Wawrinsky här framställde, men det förefaller mig dock, som de praktiska svårigheter, som här målats upp, väl icke kunna vara så svåra att övervinna. Det är visserligen sant, att det här i Stockholm lär finnas 1,100 mjölkförsäljningsställen och att det även i Göteborg och i andra städer finnas många sådana försäljningsställen, men det finnes också hälsovårdsmyndigheter med talrika tjänstemän i dessa städer, och jag anser, att de böra kunna ordna kontrollen över dessa friskhetsbetyg utan alltför stora kostnader, lika väl som de kunnat ordna kontrollen med avseende å mjölken som sådan, och i det avseendet är det ju ordnat överallt genom mjölkprovs tagande m. m.

Med den uppfattning, som jag har i detta fall, och i betraktande av att det här gäller en skyddslag, som bör utsträckas så långt, som man utan risk kan göra det, och då jag anser, att de kostnader och besvärligheter, som äro förenade med lagen, äro högst minimala i jämförelse med de stora besparingar, som man härvidlag kan åstadkomma, kan jag icke annat än vidhålla mitt yrkande.

Chefen för civildepartementet herr statsrådet von Sydow: Herr talman, mina herrar! Gent emot den siste ärade talaren nödgas jag vidhålla den uppfattningen, att med den formulering, som reservanterna givit sitt förslag, kommer lagen att verka på ett sätt, som herrar reservanter icke åsyftat. Huru fritt man än vill tolka denna paragraf, så måste lagen komma att tillämpas på de små jordbrukarna, som ha några få kor och som dagligen bedriva en mjölkförsäljningsrörelse i öppna kärl i närmaste stad eller samhälle. Om denna uppfattning är

riktig, och det nödgas jag bestämt vidhålla, ty såsom lagen nu är skriven kan den icke tillämpas på annat sätt, så skulle lagen komma att verka såsom ett direkt mjölkförsäljningsförbud för en mängd små jordbrukare, som kanske icke ha annat än de egna familjemedlemmarna till hjälp i sin rörelse. Om nu också dessa skulle lida av lungdot, så är i allt fall faran för smittospridning i den form av mjölkförsäljningsrörelse, som reservanterna äsyfta, mindre, än den som utskottet avser att träffa mid sitt förslag. Jag tror därför, att kammaren gör klokt i att icke gå längre än utskottet gjort.

Beträffande herr Wawrinskys förslag vill jag visst icke neka, att där kunna finnas synpunkter, som äro värda beaktande och förtjäna att diskuteras; men såsom frågan nu ligger, tror jag icke, att det är skäl att göra något vidare åt saken. Första kammaren har redan fattat beslut och antagit lagen i det skick, som utskottet föreslagit. En återremiss torde sålunda icke komma att föranleda till annat än att andra kammaren uppmanas att fatta beslut i saken.

*Om lag ang.
vissa åtgärder
mot utbredning av
lungdot.
(Forts.)*

Herr Pettersson i Södertälje: I likhet med herr statsrådet och chefen för civildepartementet samt lagutskottets ordförande tror jag, att fullt tillräckliga skäl anförts för utskottets ståndpunkt i denna fråga såväl gent emot herr Perssons yrkande som gent emot det yrkande, som herr Wawrinsky framställt. Jag vill visserligen icke bestrida, att det förslag, som herr Wawrinsky framställt, kan från viss synpunkt sett försvaras, men jag tror, i likhet med utskottets ordförande, att det finns många orter, för vilka herr Wawrinskys kontrollsystem skulle ställa sig mera besvärligt än utskottets, och säkert är, att det förra på många håll icke skulle bli så effektivt.

För övrigt vill jag erinra därom, att herr Wawrinsky haft samma möjlighet som kammarens övriga ledamöter att väcka motion i denna fråga och på det sättet föra fram sitt förslag, om han verkligen ansett detsamma vara av synnerlig vikt. Jag kan icke få klart för mig, att det är riktigt överensstämmande med grundlagens anda att på sätt som nu skett, komma med ändringsförslag, sedan en fråga blivit slutligt behandlad i utskott. Så strängt upptagen som riksdagens tid nu är, kan det icke heller anses lämpligt, att man på detta sätt i allra sista stund kastar in ändringsförslag, även om de i och för sig skulle kunna vara tänkvärda. Men för övrigt borde det vara tillräckligt att erinra om vad herr civilministern redan framhållit; första kammaren har redan godkänt denna paragraf, och ett bifall till herr Wawrinskys förslag leder därför icke till det ringaste praktiska resultat, utan endast till att lagutskottet kommer att anmoda andra kammaren att fatta beslut i frågan.

På grund av vad jag nu anført ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Om lag ang.
vissa åtgärder
mot utbred-
ning av
lungsot.
(Forts.)*

Herr Svensson i Eskilstuna: Herr talman! I slutet av sitt första anförande uttalade herr civilministern den förhoppning, att man skulle gå vidare så småningom med denna lagstiftning och utsträcka densamma att gälla även sådan mjölkförsäljningsrörelse, som exempelvis omnämnes av reservanterna. Ett av de skäl, som herr civilministern emellertid anförde för att man nu icke skulle ta steget längre ut, var det, att man icke skulle gå så långt, att lagen från början bleve impopulär. Jag kan icke finna, att det givits något som helst skäl för den uppfattningen, att en utsträckning av lagen, åtminstone så långt som reservanterna här ha avsett, skulle verka därhän, att lagen bleve impopulär. Jag har fått den uppfattningen för min del, att i hela den förberedande behandlingen av denna fråga såväl hos Kungl. Maj:t som uti utskottet, har man tagit mindre hänsyn till att få denna lagstiftning i någon mån effektiv, än man tagit hänsyn till att inte åstadkomma besvär och betunga vederbörande näringsidkare. Det är väl dock, såsom min partikamrat Sven Persson redan förut framhållit, ganska inkonsekvent, att staten och det allmänna över huvud taget, landsingen och kommunerna, offra kolossala summor på tuberkulosens bekämpande, men att man på detta sätt med ängslig försiktighet närmar sig spörsmål om de förebyggande åtgärderna, vilka väl egentligen borde vara de som i främsta rummet skulle ifrågakomma. Jag hyser den uppfattning — och jag beklagar, att den icke blivit framlagd i motion, så att den kunde ha upptagits av utskottet till prövning — den uppfattningen nämligen, att denna lagstiftning måste, om den skall bli effektiv, också gälla produktionsorten, att man i fråga om skyddet för smittofara genom mjölk måste gå ända till produktionsorten, ty det är givet, att där föreligger faran för, att mjölken skall bli smittobärande, i högre grad, än då mjölken kommer vidare ut i marknaden. Ty sysselsättes på själva produktionsorten en lungsiktig person med mjölkhantering, så kommer den personen i en helt annan och mera intim beröring med mjölken, än vad personer göra uti handeln med mjölk. Men, som sagt, det har ju icke kunnat göras något åt den saken för närvarande, därför att förslaget icke från början gått så vitt, men jag hyser den uppfattningen, att snart nog, kanske redan vid nästa riksdag, måste det motioneras att få lagen utsträckt även till produktionsorten.

Nu vill jag beträffande det andra skälet, som herr civilministern anförde mot reservanternas yrkande, nämligen att i så fall skulle även småbrukare drabbas av denna pålaga och detta besvär, framhålla, att jag för min del har gjort den iakttagelsen, att de småbrukare, som leverera mjölk till städerna och närliggande industrisamhällen ha i regel bestämda ställen till vilka de leverera mjölk efter avtal, månad efter månad, år efter år, och att sålunda dessa småbrukare inte kunna sägas kringföra mjölken i öppna kärl på öppna platser. Reservan-

ternas förslag kommer sålunda i allmänhet icke att medföra några olägenheter för dessa, för vilka man nu ömmar så mycket. Jag tror däremot, att i så fall en del yrkesmässigt bedriven mjölkhandel skall som sig bör träffas även av en sådan lagstiftning. Det är därför klokt att nu gå åtminstone så långt som reservanterna föreslå. Jag skulle, som sagt, anse det vara lämpligare att gå ännu längre, men så långt som reservanterna föreslå anser jag, att det är nödvändigt att gå redan nu, för såvitt man vill åstadkomma någon effektivitet med denna lagstiftning.

Jag ber därför att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner på: 1:o) godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf, 2:o) godkännande av paragrafen i den lydelse, som föreslagits av herrar Persson i Norrköping och Borg i deras vid utlåtandet fogade reservation samt 3:o) bifall till yrkandet om paragrafens återremitterande till utskottet för ny behandling; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Borg, i anledning varav och sedan till kontraproposition antagits den under 2:o) angivna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner 3 § i lagutskottets förevarande förslag till lag angående vissa åtgärder mot utbredning av lungsot, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit den av herrar Persson i Norrköping och Borg avgivna, vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Voteringen utvisade 121 ja mot 36 nej, vadan kammaren godkänt utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf.

Återstående delar av lagförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställan förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om lagförslaget.

§ 6.

Vid nu skedd föredragning av andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse

*Om lag ang.
vissa åtgärder
mot utbredning av
lungsot.
(Forts.)*

till Kungl. Maj:t i fråga om omfattningen av den pågående utredningen angående åborättigheter, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7.

Om ändring i 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen. Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande, nr 16, i anledning av väckt motion om ändring i 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen; och yttrade därvid

Herr Lindman: Herr talman, mina herrar! Vi stå nu i dag återigen inför behandlingen av detta lagförslag, om vilket så mycket diskuterats och om vilket meningarne brutit sig så skarpt emot varandra såväl i denna kammare som i första kammaren. Händelserna runt omkring oss i världen mana oss att låta strid och tvedräkt falla. Det är icke angenämt efter min uppfattning att i den dag som är uppträda för att åter framkalla dessa tvisteämnen. Tvärt om manar oss allt till enighet och försoning mellan partierna.

Herr talman! Jag för min del skulle därför vilja be att få hemställa, att detta ärende återremitterades till lagutskottet i akt och mening från den synpunkt jag representerar att få framfört från lagutskottet till riksdagen ett förslag i överensstämmelse eller i likhet med det förslag, som av herr Zetterstrand i denna kammare i fjol motionsvis framfördes.

Herr Persson i Norrköping: Herr talman! När lagutskottet vid denna riksdag första gången upptog denna motion till behandling begärdes av en ledamot från det parti, som den siste talaren är ledare för i denna kammare — ledamoten i lagutskottet var däremot från första kammaren — att frågan skulle bordläggas. Det kunde icke falla mig in ett ögonblick att inom lagutskottet yrka avslag på bordläggningsförslaget eller säga någonting om den saken, därför att jag verkligen hyste ett om än svagt hopp om att på grund av de rådande förhållandena och på grund av allt som förekommit vid denna lags behandling och vid lagens tillämpning i landet, sedan den antogs, man äntligen skulle ha kommit därefter, att en smula tillmötesgående skulle visas från förstakammarhögern. Frågan vart sålunda bordlagd — rätt länge blev den bordlagd — men när den åter uppkom till behandling inom utskottet, visade det sig, att den gamla ståndpunkten, den gamla fullkomligt avvisande ståndpunkten, avvisande mot varje som helst ändring av denna monstrosa klasslag, fortfarande intogs av högerpartiet. Då förlorade jag för mitt vidkommande hoppet om att man ens nu skulle få en ändring i denna så mycket omdebatterade klasslag, som så onödigt förbittrat parti- och klasstriderna.

Emellertid skall jag icke motsätta mig det yrkande, som gjordes av den föregående talaren, även om jag icke hyser

så förfärligt stort hopp om att den förnyade behandlingen kommer att leda till något resultat. Jag hyser absolut intet hopp om att den förnyade behandlingen skall leda till ett *tillfredsställande* resultat, vilket enligt min mening blott kan vara det, att Akarpslagen avskaffas och att dessa lagparagrafer återföras till den lydelse de hade, innan de förändrades.

*Om ändring i
15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)*

I varje fall och fastän jag icke kan gilla den föregående talarens motivering för hans yrkande, skall jag dock icke nu göra något yrkande om avslag på återremissen. Jag skall blott tillkännagiva såsom min mening — och jag tror att den delas av hela det parti jag tillhör — att vi icke kunna anse, att rättfärdighetens och billighetens och förnuftets krav i den sak, som det här är fråga om uppfyllts förr än förevarande paragrafer fullständigt förlorat den klasslagskaraktär, som de genom tidigare ändringar fått.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Utan att nu kunna yttra mig om utsikterna för att kunna åstadkomma en sammanjämkning eller en överenskommelse i denna fråga i enlighet med den linje, som angivits av herr Lindman, anser jag för min del ytterst viktigt, att denna kammare gör vad den kan för att bereda möjlighet för en överenskommelse. Jag skall därför be att få för min del instämma i det yrkande på återremiss, som framställt av herr Lindman.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag vill såsom särskild reservant säga det, att jag har ingenting emot, att detta utlåtande återremitteras, men i likhet med herr Sven Persson vill jag betona, att saken i alla fall icke får sin fulla lösning. Varför jag begärde ordet var för att framhålla, att det icke är något så särdeles betryggande för framtiden detta samarbete, då det endast är under trycket av krigsrustningar och dylikt, som högerpartiet vill visa ett sådant tillmötesgående, och icke på grund av det sunda förnuftet och de krafter, som i fredstid verka inom folket. När således den nuvarande situationen är överstånden, få vi vänta oss, att saken kommer igen. Jag skulle hoppats, att ett sådant medgivande kunnat göras även under fredliga och vanliga förhållanden på grund av sakens egen natur och icke på grund av tryck utifrån.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talman givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till yrkandet om ärendets återförvisande till utskottet för ny behandling, fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

§ 8.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 2, angående regleringen av utgifterna under rikssta-

tens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2 och 3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 4—7.

Lades till handlingarna.

Punkterna 8—11.

Kammaren biföll vad utskottet hemställt.

§ 9.

Vidare förekom till behandling statsutskottets utlåtande, nr 58, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställningar ävensom Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till uppehållande av internationell patrulleringstjänst i Norra Atlanten.

Ang. en flytdocka i Göteborg.

Punkten 1, angående bidrag till byggandet av en flytdocka i Göteborg.

I den till riksdagen den 18 maj 1914 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov hade Kungl. Maj:t i punkt 12 under sjunde huvudtiteln föreslagit riksdagen att till understöd för byggandet av en flytdocka i Göteborg bevilja ett anslag å 625,000 kronor att disponeras enligt de av departementschefen angivna grunder och på de av departementschefen förordade villkor; samt

att till beredande av sådant understöd under år 1915 på extra stat för samma år anvisa ett belopp av 200,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning, måtte

a) till understöd för byggandet av en flytdocka i Göteborg bevilja ett anslag å 500,000 kronor att disponeras enligt de av departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden den 14 maj 1914 angivna grunder och på följande villkor, nämligen:

att Göteborgs stad i enlighet med sitt åtagande, dock utan inskränkning till angiven tid av 40 år, medgäve, att dockan förlades i stadens hamn, ävensom att staden, jämväl enligt åtagande, verkställde och underhölle för ändamålet erforderlig muddring i Göta älv samt under förutsättning av Kungl. Maj:ts tillstånd, iklädde sig ga-

ranti till kapital och ränta för av ett för dockans anskaffande bildat dockaktiebolag utgivna obligationer till ett sammanlagt belopp av minst 625,000 kronor;

att dockan uthyrdes till Göteborgs Nya verkstads aktiebolag på villkor, som i allt huvudsakligt överensstämde med det handlingarna i ärendet bilagda förslag till avtal;

att ägaren respektive arrendatorn av dockan visade sig äga obehindrad och fri spårförbindelse till dockans förlägningsplats;

att dockan byggdes vid varv i Sverige;

att dockan icke erhöle mindre dimensioner än att fartyg med en dockningsvikt av 10,000 tons, en längd av 165 meter, en bredd av 23.5 meter och ett djupgående av 7.5 meter kunde däri intagas;

att ritningarna till dockan med dess pumpsystem ävensom arbetets utförande skulle vara underkastade den granskning och kontroll, som Kungl. Maj:t bestämde;

att plåtarbetet för dockan skulle vara påbörjat den 1 oktober 1915;

att avgifterna för dockans begagnande skulle utgå enligt av Kungl. Maj:t fastställd taxa;

att kronans fartyg skulle äga företrädesrätt till dockans begagnande framför enskildas fartyg även i det fall att dessa blivit tidigare anmälda dock att kronans fartyg icke skulle hava sådan rätt framför anmäld haverist eller annat enskilt fartyg, som vore i trängande behov av att intagas i docka, därest ej kronans fartyg ävenledes vore haverist;

att för kronans fartyg avgiftsfrihet varje år skulle äga rum intill ett belopp, motsvarande tre procent av det beviljade statsanslaget;

att kronan beträffande dess fartyg, vilka vore av för stora dimensioner för att kunna intagas i annan i Göteborg befintlig docka, skulle äga rätt att själv eller genom annan verkstad, som vederbörande myndighet bestämde, utföra reparationsarbeten i dockan, därvid kronan eller den verkstad, som utförde arbetet, vore skyldig att kontant ersätta arrendatorns av dockan kostnader för dockans arrendering inklusive assurans, underhåll och avlöning till fasta dockpersonalen under den tid, dockan för dylik genom kronan eller annan enskild verkstad utförd reparation vore upptagen, efter avdrag av den enligt fastställd taxa utgående avgiften för dockan under samma tid, vilken avgift skulle avgå å det belopp. för vilket kronan ägde rätt att disponera dockan;

att, om vid bestämmandet av storleken av det ersättningsbelopp. kronan eller annan enskild verkstad sålunda skulle betala till arrendatorn, och vid vars beräkning hänsyn endast skulle tagas till de dagar av året, som dockan varit i bruk för dockning av fartyg, enighet ej kunde uppnås, tvisten skulle hänskjutas till avgörande av skiljemän i enlighet med lagen om skiljemän den 28 oktober 1887;

att, därest dockan skulle komma att förr än 60 år efter det densamma tagits i bruk icke vidare användas för sitt ändamål, ägaren skulle vara skyldig att av det utbetalade statsanslaget återbära så

Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)

Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)

stor del, som efter beräkning av $\frac{1}{60}$ därav för varje helt år belöpte sig å vad av de nämnda sextio åren återstode jämte 4 procent ränta från den dag, dockans begagnande för det avsedda ändamålet upphörde; samt

att Göteborgs stad förbunde sig att för den händelse det nu bildade dockaktiebolaget skulle upplösas, svara för uppfyllandet av de till statens förmån föreskrivna villkoren för understödets åtnjutande;

b) till beredande av sådant understöd under år 1915 på extra stat för samma år anvisa ett belopp av 200,000 kronor.

Reservationer hade emellertid avgivits av:

herrar *Asplund*, *Eriksson* i Grängesberg, *Anderson* i Råstock och *Molin* i Södertälje, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte av riksdagen bifallas; samt

herrar *Ström* och *Olofsson* i Digernäs, som föreslagit, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning

a) till understöd för byggandet av en flytdocka i Göteborg bevilja ett räntefritt lån å 625,000 kronor att disponeras på följande villkor, nämligen:

att Göteborgs stad i enlighet med sitt åtagande dock utan inskränkning till angiven tid av 40 år, medgåve, att dockan förlades i stadens hamn ävensom att staden, likaledes enligt åtagande, verkställde och underhölle för ändamålet erforderlig muddring i Göta älv samt, under förutsättning av Kungl. Maj:ts tillstånd, iklädde sig såväl garanti till kapital och ränta för av ett för dockans anskaffande bildat dockaktiebolag utgivna obligationer till ett sammanlagt belopp av minst 625,000 kronor som ock för återbetalning av ovan angivna lån från staten 625,000 kronor;

att ägaren — — — är haverist;

att kronan — — — den 28 oktober 1887;

b) till beredande av sådant låneunderstöd under år 1915 anvisa ett belopp av 200,000 kronor.

Efter föredragning av punkten yttrade

Herr *Eriksson* i Grängesberg: Herr talman, mina herrar! Såsom det synes av utskottets betänkande, har jag icke kunnat biträda det slut, vartill utskottet kommit, och jag skall därför be att få med några ord motivera min ståndpunkt i frågan.

Förevarande framställning avser, att staten skall lämna ett bidrag till byggande av en större flytdocka i Göteborg. Den flytdockan beräknas kosta 1,750,000 kronor. Av detta belopp ha nu 500,000 kronor anskaffats genom ett bolag, som bildats för ändamålet i Göteborg. Vidare skola 625,000 kronor anskaffas genom upptagande av ett 40-årigt amorteringslån, och det skall Göteborgs stad stå i borgen för. Resten, 625,000 kronor, har man begärt, att staten skall lämna såsom subvention till dockan. Det är sålunda icke små framställningar som göras.

Det begäres av Kungl. Maj:t, att staten skall lämna till Göteborg 625,000 kronor, för att man skall kunna åstadkomma en flytdocka där. Det har varit föregående framställningar i liknande syfte från andra håll men av mycket mera blygsam natur. Det är ett synnerligen stort krav däremot, som här ställes på statsmakterna.

Ang. en flytdocka i Göteborg.
(Forts.)

För det första har det förvånat mig på det högsta, att man från Göteborg har kunnat komma med en framställning, där det gäller att staten skall lämna ett så stort belopp. Beloppets storlek synes mig anmärkningsvärt. Det största anslag, som mig veterligt staten lämnat åt något håll för ett liknande ändamål är till den nya dockan i Malmö, som blev färdig förlidet år, men då lämnade staten icke mer än 300,000 kronor. Om man i övrigt ser efter, vilka medel staten lämnat, så finner man, att staten till Lindholmens docka lämnat c:a 230,000 kronor, om jag icke missminner mig, men det var i olika repriser. Det är sålunda här fråga om ett synnerligen stort belopp.

Men om jag ser efter vad Göteborgs stad offrat, så finner jag att Göteborg offrat synnerligen litet belopp. Då det gällde att få till stånd den stora dockan i Malmö, offrade Malmö stad 1,100,000 kronor av skattemedel, och staten lämnade 300,000 kronor. Här begär man att staten skall lämna 625,000 kronor, under det att Göteborgs stad skall lämna endast 40,000 kronor. Det är en proportion, som är ytterst anmärkningsvärd. Visserligen skall Göteborgs stad gå i borgen för ett obligationslån på 625,000 kronor, men då får Göteborgs stad ta dockan i pant. Då dockan kostar 1½ miljon kronor att bygga, bör den verkligen ha ett pantvärde av 625,000 kronor, så det är icke någon egentlig uppoffring av Göteborgs stad att gå i borgen. Den direkta utgiften är sålunda endast 40,000 kronor. Det är allt, som Göteborgs stad iklätt sig.

Nu kan jag icke gärna vara med om denna framställning, där det gäller att lämna ett så stort belopp till en stad, och det har icke heller utskottet kunnat, ty utskottet har prutat ned från 625,000 kronor till 500,000 kronor. Man får dock säga, att i första hand borde Göteborgs stad offra och i andra hand staten. Men här skall staten i första hand offra, och Göteborgs stad först i andra hand men mycket litet.

Varför kan man över huvud begära, att staten skall offra något? Jo, det är därför, att staten har vissa intressen att dockan kan komma till stånd, och dessa intressen äro tvåfaldiga. Dels kan staten få bättre dockningsmöjligheter för sina pansarbåtar — detta är ett direkt statsintresse — och dels kan näringslivet i allmänhet befordras inom landet. Jag för min del vill icke underkänna någon av dessa synpunkter, men jag kan icke finna, att de ha så överväldigande betydelse, att de skulle motivera detta stora anslag. Vad beträffar det första intresset, nämligen de bättre dockningsmöjligheterna för pansarbåtarna, så ligger saken så, att i Lindholmens docka kunna visserligen våra

Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)

nuvarande pansarbåtar men icke pansarbåten Sverige dockas. När denna senare pansarbåt blir färdigbyggd, så skulle alltså föreligga dockningssvårigheter med hänsyn till densamma. Men då vill jag framhålla, att vi ha dels Malmö nya docka, dels den nya dockan i Karlskrona, och vidare har gjorts framställning om byggandet av en docka i Stockholm, och jag tror mig veta, att förslag framställt om byggande av en docka också på annat håll. Sålunda ha vi rika dockningsmöjligheter för pansarbåten Sverige. Det kan icke tänkas, att dockan i Göteborg skulle tagas i anspråk annat än vid två tillfällen, det ena vid fredsbrott, och det andra i fredstid för den händelse denna skulle göra haveri där nere. För båtens ordinarie reparation kan man icke tänka sig, att denna docka skulle behöva tagas i anspråk. Sålunda kan jag icke anse, att detta skäl talar så överväldigande starkt för att man nu skulle få till stånd denna docka.

Det andra skälet, som anförts, är, att dockan skulle vara av betydelse för näringslivet i allmänhet. Jag vill icke ställa mig avvisande inför anslag till näringslivet, men jag tror, att man bör avväga dessa anslag så, att de icke ensidigt läggas på staten, när det är fråga om utgifter, som även borde bestriidas av kommunerna, och det måste man väl säga, att då det i första hand är Göteborgs stad och dess sjöfartsnäring, som får nytta av denna docka, det icke kan vara lämpligt, att Göteborg endast bidrager med 40,000 kronor därtill, under det att staten anslår en halv miljon; jag kan icke finna detta vara en väl avvägd proportion.

Ett annat bestämt skäl för avslag är det, att jag är rädd för konsekvenserna, om staten skulle lämna ett så stort anslag, som här begäres. Vi skulle då icke kunna säga nej till liknande framställningar från andra sjöstäder, som hade verkstäder för reparationer av dylika fartyg.

Det skäl, som emellertid för mig varit avgörande, är det, att jag icke kan finna, att denna docka skulle vara till så stor fördel för näringslivet, som man velat göra gällande. Dockan skulle ställas till en verkstads disposition, nämligen Götaverken. Nu ha vi där nere Lindholmens docka, men denna kan icke taga in fartyg av över 125 meters längd. Då kan man ju säga, att ifrågavarande reparationsarbeten skulle bliva ett monopol för denna verkstad. Nu förstår man, att man på Lindholmen icke gärna ser, att Götaverken erhålla detta monopol utan att man vill konkurrera med dem, och detta är ju synnerligen lofvårt.

Jag har framhållit, att det varit flera skäl, som tala mot detta anslags beviljande, men jag vill säga, att om dockan skulle bli neutral till de olika verkstäderna och lämna dem möjlighet att tävla om ifrågavarande reparationsarbeten, så hade jag biträtt Kungl. Maj:ts förslag, trots att det var fråga om ett betydande offer och trots det att förslaget var allt för mycket till förmån för en särskild stad. Men när nu kommer, att denna docka

skall stå till disposition för en enda verkstad, så kan jag under inga omständigheter vara med. Nog förefaller det mig vara en riktig princip, att när man genom förenade ansträngningar åstadkommit en så stor docka, som det här är fråga om, denna docka borde stå öppen för olika verkstäder, och jag tror också, att så är förhållandet i flera andra länder. Jag har hört uppgivas, att i flera hamnar i Tyskland och England är ordnat med dockorna så, att olika verkstäder kunna konkurrera om reparationsarbetena och nog är det till fördel ur näringslivets synpunkt, att det icke är en enda verkstad, som behärskar dockan. Jag vill erinra mig, att i Immingham finnas två torrdockor men ingen verkstad, och jag frågade vid ett tillfälle en svensk-engelsk kapten, som kände till dessa dockor, huru man bar sig åt, då man icke där hade någon verkstad. Då sade han, att det icke var lämpligt, att en verkstad behärskade dockan; det var lämpligare, att den som ägde hamnen, ägde dockan, men beträffande reparationsarbetena borde de olika verkstäderna få tävla. Och nog förefaller det den opartiske lekmannen, som skulle detta ur alla synpunkter vara det riktiga. Det skulle ovillkorligen bli billigare.

*Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)*

Jag kan icke hjälpa, att jag fått den känslan, att det här är meningen att försöka genom statens hjälp och bistånd få en docka, som skulle stå till Götaverkens förfogande, men att det samtidigt är meningen, att man härigenom skulle försöka konkurrera ihjäl Lindholmen, och jag vill icke vara med om att statsmedel skola användas på detta sätt. Det är möjligt, att denna känsla icke är berättigad, men man bibringas denna känsla, då man tar del av handlingarna. Vore det någon överhängande brådska, eller vore det något verkligt stort intresse förenat med att få den till stånd, då skulle också jag ivra för denna sak, men så är sannerligen icke förhållandet. Chefen för Lindholmens verkstad, ingenjör Höök, har förliden höst meddelat, att Lindholmens docka stått tom ungefär halva seglotionstiden i fjor, och då kan det ju icke vara något trängande behov av någon ny docka. När under 1913 års livliga seglionsperiod dockan stått tom under halva tiden, då kan jag icke finna, att det föreligger något trängande behov av en sådan docka.

Men det säges, att den docka, vi ha där nere är för liten. Huru liten den är kan man finna därav, att år 1908 var det endast 7 eller 8 svenska fartyg, som icke kunde gå in i den; det var alltsammans. Nu är det först och främst att märka, att icke alla fartyg gå i docka i Göteborg; det är endast ett fåtal av dessa nu nämnda 7 å 8 fartyg, som gå dit. Nu säger man vidare, att vårt svenska tontal kommer att ökas och att det då är lämpligt att denna docka kommer till stånd. Jag tror dock icke, att detta behov är så överhängande. Så påstås det, att de utländska båtarna icke gå in i dockan. Jo, det göra de, om de bli haverister, men de gå icke in i den för att skrapas. Det har sagts, att det är rent av kutym, att dessa fartyg icke an-

Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)

vända de svenska dockorna utan gå till de utländska, såvida de icke gjort haveri, och med sådant för ögonen synes det mig icke vara någon glädje att bringa så stora offer för att få till stånd denna docka.

Dessa skäl ha för mig varit avgörande, då jag ställt mig på rent avslagsyrkande. Jag vill icke säga, att icke staten skulle lämna bidrag till denna docka. Jag vill än en gång framhålla, att om dockan vore avsedd att bli neutral i förhållande till verkstäderna, då skulle också jag varit med om att rösta för det anslag, som Kungl Maj:t begärt, och icke prutat därpå. Jag tror nämligen, att denna docka då skulle bliva till så stor fördel för näringslivet, att jag hade kunnat vara med om anslaget. Jag vill sålunda bestämt understryka, att det icke är avoghet mot näringslivet, som bestämt min ställning.

Nu kommer jag till vad jag anser mig böra yrka. I utskottet har jag yrkat rent avslag, men då jag inser, att det icke går att få riksdagen med på rent avslag, så har jag bestämt mig för att biträda det yrkande, som kommer avslagsyrkandet närmast, nämligen reservationen av herr Ström och Olofsson. Reservanterna ha föreslagit, att för ändamålet skulle beviljas ett räntefritt lån å 625.000 kronor. Därmed har man velat hävda den principen, att riksdagen icke bör vara med om att lämna direkt anslag till företag, som efter reservanternas sätt att se skulle huvudsakligen gynna Götaverken. Reservanterna ha föreslagit, att detta lån skulle återbetalas efter 40 år och att sålunda 15,625 kronor skulle årligen återbetalas, och det förefaller mig, att detta skulle vara för dockbolaget överkomligt.

Trots det jag vidhåller min uppfattning, att rent avslag å detta anslag varit det bästa, ber jag dock, herr talman, att få yrka bifall till den av herrar Ström och Olofsson i Diger-näs framlagda reservationen.

Herr Odqvist: Herr talman, mina herrar! Det var en egendomlig vändning den föregående talaren gjorde, då han först vidlyftigt talade för sin reservation och sedan yrkade bifall till den reservation, som är avgiven av herr Ström och herr Olofsson i Diger-näs.

Detta förslag till en flytdocka i Göteborg förelåg redan vid 1913 års riksdag. Då begärdes genom kungl. proposition 725,000 kronor för ändamålet. Därigenom att frågan då icke var tillfyllest utredd, förföll förslaget i riksdagen, men i den skrivelse av den 30 maj 1913, som återgives i detta betänkande, har riksdagen ställt i utsikt, att därest vissa villkor komme att uppfyllas, anslag skulle kunna av riksdagen beviljas. Nu hava åtskilliga av dessa villkor, som i riksdagens skrivelse omnämnas, här i denna kungliga proposition upptagits. Sålunda har ett bolag bildats, som tecknat och inbetalt ett belopp av en halv miljon kronor, och sedan är det meningen, att ett obligationslån på 625,000 kronor skulle upptagas, och i och för dettas åter-

betalande har Göteborgs kommun iklätt sig garanti. Detta är två viktiga villkor rörande denna flytdocka.

Man kan ju säga, att Göteborgs kommun icke har lämnat så stort bidrag, då det endast är förslaget ett belopp av 40,000 kr., men den har jämte detta belopp 40,000 kr. åtagit sig skyldigheter. som motsvara åtskilligt stora medel.

Nu talade herr Eriksson i Grängesberg om att det varit bäst med en neutral docka. För min del tror jag också, att det hade varit bäst med en kommunal och neutral docka, men det är icke någon möjlighet att åstadkomma någon sådan. Det är en mycket tung och svår affär detta, och det fordras ofantligt mycket pengar. Också är konkurrensen på området icke så liten.

Herr Eriksson i Grängesberg anser vidare, att, jämfört med det belopp som Malmö fått till sin flytdocka 300,000 kr., det belopp 500,000 kr., som statsutskottet här föreslagit, är väl stort. Men däremot kan man göra den invändningen, att en flytdocka i Göteborg är av bra mycket större betydelse såväl för staten som för denna kommun än vad Malmö flytdocka är och kan vara.

Herr Eriksson nämnde också i sitt anförande, att därest ett sådant anslag till denna flytdocka beviljades, även andra sjöstäder kunde komma med liknande anspråk. Det tror jag icke gärna kan ske. Det är, som sagt, en så tung och vidlyftig och svår affär att komma till rätta med, att det knappast kan vara möjligt att andra sjöstäder få ihop så mycket medel som fordras för en sådan flytdocka.

Nu är det naturligtvis här enligt min mening ett mycket stort kommunalt intresse, men det är även ett mycket stort statsintresse. Här är nu ifrågasatt att det skulle byggas en flytdocka i någon av städerna på norrländska kusten, som skulle kosta, uppförd av staten, 1,700,000 kr., och likaledes en flytdocka i Stockholm till en kostnad av 1,400,000 kr. I Karlskrona hava vi en docka och i Malmö en. Om nu riksdagen beviljar medel till denna docka i Göteborg, med rätt för staten att använda densamma för kronans fartyg, så skulle man där få en flytdocka för 500,000 kr., vilket, jämfört med det andra beloppet, är billigt. Att denna docka i Göteborg är av behovet påkallad, det har den föregående talaren ej bestritt, och det är ju av alla erkänt.

Denna docka är vidare så konstruerad, att den skulle indelas i vissa skift, så att den kan användas både för större och mindre fartyg eller för ett större och ett mindre fartyg på en gång. Följaktligen skulle, om sjöfarten framdeles skulle utrustas med större fartyg än här beräknats, nämligen fartyg på 10,000 ton, man kunna utöka dockan med ännu ett skift, och då skulle man kunna taga in fartyg på 15-, 16- å 18,000 ton.

På grund av vad jag nu anført, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Olofsson i Digernäs: Herr talman! Jag är till allra

Ang. en flytdocka i Göteborg.
(Forts.)

Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)

största delen förekommen av herr Bernhard Eriksson. Han har i huvudsak uttalat samma åsikter, som jag hyser i denna fråga. Jag vill därför icke förlänga debatten vidare utan ber endast att få säga, att för mig har saken legat så, att jag tycker att det är ganska mycket begärt, att staten skall bidra med en så stor summa till ett enskilt bolag. Ty vi skola komma ihåg, att det är ett enskilt bolag, och att dockan icke blir neutral, såsom herr Eriksson talade om, det vill säga verkstäderna få icke fritt konkurrera om reparationerna av båtarna, utan dessa arbeten bli ett monopol för den verkstad, som nu skulle taga dockan om hand. Det tycker jag är högst orätt. Vi skola bara tänka på, hur vi förfara, när vi lämna pengar till egnahemslån här i landet. Då förbehåller sig staten säkerhet icke blott att få kapitalet tillbaka, utan också räntorna. Så är det, när det gäller så små summor, som där komma i fråga, och för ett så viktigt ändamål; men här skall ett enskilt bolag beviljas en så stor summa, som här är ifrågasatt. Och att Göteborgs stad, som här väl borde ha största intresset, icke skall bidra med mer än 40,000 kr., det tycker jag är, ensamt det, tillräckligt skäl att avslå utskottets förslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Ström och mig afgivna reservationen.

Herr Ekman: Herr talman, mina herrar! I likhet med vad herr Odqvist här nyss uttalade ber även jag att få giva uttryck åt min förvåning över det slut, vartill den förste ärade talaren i denna debatt kom. Hela hans anförande här, liksom även i statsutskottet, gick, såvitt jag kan förstå, ut på att söka motivera ett rent avslag på den av Kungl. Maj:t i detta ärende framlagda propositionen; och det är först sedan statsutskottet avgivit sitt betänkande till kamrarna som den ärade talaren har förenat sig uti den reservation, till vilken han nu i denna debatt yrkat bifall.

Det förvånar mig, att man anser att det skall vara så liten hållning på vad såväl statsutskottet som riksdagen det ena året uttalar och det andra året uttalar. Vi få väl ändå — och jag skall be att få använda ett ord, som den ärade talaren här använde i diskussionen — vi få väl ändå en smula tänka på att vara konsekventa.

1913 förelåg en kunglig proposition om att såsom bidrag till en docka i Göteborg skulle anslås ett belopp av 725,000 kr. Denna proposition avslogs, med den motivering från statsutskottet, att man dels icke kände till, i vilket förhållande Göteborgs stad skulle kunna vilja lämna bidrag till denna docka, dels också hyste tvivelsmål huruvida proportionen mellan Göteborgs stads bidrag och statens anslag vore den riktiga, och slutligen hyste vissa betänkligheter beträffande de föreslagna dimensionerna på dockan. Om att förändra arten av statsbidraget sades vid detta tillfälle icke från statsutskottet ett ord, icke från kamrarna ett ord. Nu har Kungl. Maj:t tagit hänsyn till statsutskottets då framburna skäl, godkända av riksdagen, och

kommit med en utredning beträffande såväl förhållandet mellan statens bidrag och Göteborgs stads uppoffringar för denna docka som beträffande dockans dimensioner. I avseende å dimensionerna föreligger icke nu längre någon anmärkning. Jag kan förstå, att man kan hava den uppfattningen att proportionen mellan statens bidrag och Göteborgs stads uppoffringar icke är den riktiga, och att man i detta avseende kan vilja åstadkomma en förändring; men jag kan däremot icke förstå, att man med bibehållen konsekvens kan vilja i år säga: nu hava vi fått dessa frågor klarlagda, nu gå vi på en helt ny bog, nu vilja vi i stället lämna Göteborgs stad ett lån för att åstadkomma denna docka. Icke har man väl heller skaffat sig visshet om huruvida man, genom att gå den väg dessa reservanter ifrågasatt, verkligen når målet att åstadkomma denna docka.

Den ärade förste talaren i debatten sade, att han erkände, att här vore ett statsintresse, ett statsintresse ur två viktiga synpunkter, den ena sjöfartsnäringsens intresse och den andra marinnens intresse. Jag får då förutsätta, att han, med erkännande av detta statsintresse, hyser en livlig önskan att denna docka också skall komma till stånd. Om så är fallet, tror jag, att det hade varit skäl i att man sökt klargöra, huruvida det finnes någon möjlighet för åstadkommandet av denna docka på den väg som den ärade talaren och reservanterna ifrågasatt. Jag kan naturligtvis icke säga, att det är omöjligt, men vad jag kan säga är, att de undersökningar som jag sökt göra i denna riktning resulterat däruti, att jag måste säga att jag fått den uppfattningen att någon sannolikhet icke förefinnes för att på sådana villkor en flytdocka i Göteborg kommer till stånd.

Nu är det så, att riksdagen vid upprepade tillfällen visat erkännansvärd offervillighet för sjöfartens understödande och uppmuntran. Jag behöver endast påpeka statssubventionerna till åtskilliga betydande linjer på fjärran farvatten, och jag behöver också endast peka på de fonder till sjöfartsnäringsens understödande på ett eller annat sätt, som finnas, för att få bevis för riktigheten av denna min uppfattning. Här föreligger nu ett nytt krav på statsmakterna att ge sjöfartsnäringen ett ytterligare stöd. Den förste ärade talaren uttalade, att det för närvarande endast finnes, jag tror han sade 8 svenska fartyg som icke hava dockningsmöjlighet i Göteborg på grund av den därvarande dockans dimensioner. Med den utveckling som sjöfarten tar, och vilken riksdagen ju med glädje bör se såsom ett resultat av riksdagens understöd åt sjöfartsnäringen, skall naturligtvis det antalet ganska snabbt ökas, och för varje ny båt med sådana dimensioner, att den icke kan intagas i den nuvarande dockan, lägges det en svårighet, en sten i sjöfartsnäringsens väg.

Den ärade talaren fruktade, att hamnar litet varstans skulle komma och ställa sådana här krav på statsmakterna. Först och främst ber jag då att få erinra om att vårt lands sjöfartsnärings har sitt förnämsta hemvist i staden Göteborg. Det är därifrån

*Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)*

Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)

som de mest betydande linjerna utgå, och det är där som sjöfartsnäringsen i vårt land egentligen har sin främsta punkt. Någoting sådant kan åtminstone icke med fog famhållas för någon annan hamnstad. Därtill kommer att kostnaderna för staden i fråga, även med bifall till statsutskottets nu gjorda hemställan, bli så betydande, att det lärer väl icke bli så många städer i vårt land som se sig i stånd att underkasta sig sådana offer.

Jag ber i detta sammanhang att få erinra om att en sådan docka icke i och för sig betraktas såsom något egentligen vinstgivande företag. Det är reparationsmöjligheterna, det är verkstadsdriften, som därvid äro det väsentliga. Denna senare kan därav hava någon inkomst, men dockan är i och för sig icke något vidare vinstbringande. Således däri ligger icke någon lockelse för andra städer.

Men därtill kommer också en annan sak, nämligen att mellan Göteborg och Malmö, där vi hava nästa docka av tillräckligt stora dimensioner, icke finnes någon sådan skärgård som erbjuder en haverist tillräckligt skydd. Resultatet av att en docka av dessa dimensioner saknas i Göteborg blir sannolikt det, att en del haverister nödgas gå till Norge, i stället för att få sina skador avhjälpna inom Sverige.

Förutom de cirka 8 båtar tillhörande svenska handelsflottan, som den ärade talaren omnämnde, är det, enligt vad jag hört uppgivas omkring ett tio-tal utländska båtar av dessa dimensioner som trafikera vårt land, och som även skulle kunna ha behov av dockan.

Den förste ärade talaren lade en stor vikt på det förhållandet att denna docka icke skulle bli vad han kallade en neutral docka, utan att reparationsarbetena vid densamma och dockans disponerande skulle i mycket stor utsträckning vara tillförsäkrade ett enda bolag. Det är, tror jag, att göra denna sak allt för betydlig att, såsom den ärade talaren ville göra, lägga avgörandet för hela frågan i detta förhållande. Jag tror, att om man läser villkoren och särskilt fäster sin uppmärksamhet därpå att Kungl. Maj:t har förbehållit sig rätt att kontrollera den för docka tillämpade taxan, men däruti har ett för statsmakterna tillfredsställande korrektiv mot de missbruk som den ärade talaren ifrågasatte. För min del har jag under de dagar jag sysselsatte mig med denna fråga kommit till den bestämda uppfattningen, att på den väg som reservanterna föreslagit kommer icke någon docka av dessa dimensioner i Göteborg till stånd. Jag har vidare bildat mig en bestämd uppfattning om önskvärheten av att åstadkomma en sådan docka och att åstadkomma den snart, och jag har slutligen med hänsyn till vad jag i början av mitt anförande pekade på, nämligen vad såväl statsutskottet som riksdagen för så kort tid sedan som ett år uttalat i detta avseende, icke kunnat finna någon som helst anledning att ansluta mig till den uppfattning, som av reservanterna framförts.

Med anledning av vad jag sålunda tillåtit mig här uttala,

ber jag, herr vice talman, att få yrka bifall till statsutskottets framställning.

Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)

Herr vice talmannen, som under herr Ekmans anförande övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, gav härefter ordet till

Herr S o m m e l i u s, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag hade verkligen icke tänkt att begära ordet i denna fråga, om jag vetat, att statsutskottets vice ordförande skulle uppträtt i densamma. Men i varje fall skall jag be att få säga några ord, då detta ärende särskilt intresserar mig.

Det är så sällan man inom riksdagens kamrar får fram någon debatt, som rör vårt lands näringsliv, och något sådant händer så ytterst sällan, att var och en, som är intresserad för företagsamhet i landet, bör i sin mån bidra till framgången av sådana ärenden, när de här någon gång förekomma.

Här gäller för riksdagen att fatta ett beslut om att lämna ett bistånd åt sjöfartsnäringen och likaså på samma gång att bereda möjlighet för våra krigsfartyg att få tillfälle att gå in i en sådan docka som den det här är fråga om. Om jag då ett ögonblick skulle tala om sjöfartsnäringen, vill jag nämna, att densamma är i vårt land så obetydligt bedriven, att allt vad som från statsmakternas sida kan göras också bör göras, ty ännu stå vi på de första trappstegen. Föga har utträttats. Göteborgs stad är nummer ett i fråga om den svenska sjöfarten, Stockholm nummer två och Helsingborg nummer tre. Om någonting kunde göras för att befordra sjöfarten, väcka intresse för densamma, så bör det ej underlåtas. Jag anser, att den fråga, som här föreligger, har detta syfte att bereda möjligheter för sjöfartens utveckling, och kan andra kammaren i någon mån bidra därtill, har kammaren helt säkert gjort en förtjänstfull gärning.

Herr Eriksson i Grängesberg erinrade om, att det i första hand skulle vara Göteborgs stad och dess sjöfartsintresserade, som få gagn av denna docka, som jag tror, att hans ord föll. Ja, även om det är så, att Göteborgs stad får nytta därav, och även om Göteborgs stads sjöfart får nytta därav, så vill jag säga, att det är icke blott Göteborgs stad som har fördel; huvudparten kommer nog hela landet till godo. Jag anser därför icke, att detta av herr Eriksson i Grängesberg framförda skäl är plausibelt.

Likaledes erinrade herr Eriksson om att herr Höök, som är chef för Lindholmens verkstad i Göteborg, hade erkänt, att Lindholmens docka står tom halva året, men samtidigt hade han i en intervju gjort det uttalandet, att han för Lindholmens verkstads räkning varit betänkt att bygga ytterligare en docka. Det är således en viss motsägelse i hans uppfattning. I varje fall bevisar det visst icke, att någon ytterligare docka icke behöves. Jag är alldeles övertygad om, att Sverige har alltför få dockor och framför allt icke tillräckligt stora dockor. Denna docka skulle göras så pass stor, att den kunde taga emot de största fartyg, som byggas i vårt land, och den har konstruerats sådan att den kan utökas, för den händelse fartyg av

Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)

större dimensioner än som för närvarande finnas här skulle behöva intagas i dockan.

Jag har fäst mig särskilt vid en av punkterna i villkoren, den punkten nämligen, att kronans fartyg skola äga företrädesrätt till dockans begagnande framför enskildas fartyg, även i det fall att dessa blivit tidigare anmälda.

Jag tror, att det är en mycket viktig företrädesrätt, som staten erhållit för sina krigsfartyg, vilka redan nu ha allt för liten dockplats att räkna med.

Innan jag slutar skall jag be att få giva ett erkännande åt herr Eriksson i Grängesberg för hans uttalande, att den organisation, som skulle införas för dockans ledning och skötande icke är synnerligen lämplig. Jag ger honom rätt i, att det kunde ha varit lyckligt, om man icke behövt överlämna densamma till ett privat företag, men detta lär ha stött på mycket stora svårigheter, och jag tror icke, att detta kommer att verka på något vis förminskande på den effekt dockan kommer att få. Herr talman, på grund af vad jag nu anfört ber jag få hemställa om bifall till statsutskottets yrkande

Härpå anförde

Herr Ström: Herr talman, mina herrar! Herr Eriksson i Grängesberg har utförligt framhållit de skäl, som tala för anläggandet av en sådan docka och även skälen emot. Jag skall därför icke alls inlåta mig på detta. Då herr Olofsson i Digernäs och jag reserverat oss och upptagit den tanken, att man skulle kunna stödja företaget genom ett räntefritt lån, är det därav tydligt och klart, att vi hava ansett, att de övervägande skälen tala för att en sådan docka bör komma till stånd. Vad vi däremot haft emot förslaget, sådant det för närvarande föreligger, har ju varit, som också av herr Eriksson påpekats, att vi ansett, att Göteborgs stad även, i likhet med vad som skett vid en dylik dockas byggande i Malmö, skulle kunna offra något mer för detta företag, ty, säga vad man vill om den saken, så blir det dock en stor fördel för Göteborgs stad att få denna docka inom sitt område. Kommerskollegium har också uttryckt sig i den riktningen, då det uttalat sig i frågan och sagt, att ehuru det anser, att denna docka ej torde bli något vinstbringande företag i sig själv, det dock anser dockan medföra vissa fördelar såsom ökad arbetstillgång för verkstaden ävensom ökad inkomst för kommunen genom den tillväxt i de besökande fartygens antal, som av tillgången till en sådan docka bör bli en fördel. Sålunda framhålles redan där de fördelar särskilt Göteborgs stad kommer att få av dockan, och därför synes det mig även, att Göteborgs stad borde kunna lämna något mera bidrag än vad här är fråga om.

Herr Odqvist anförde, att utom detta belopp, 40.000 kronor, som är föreslaget att Göteborgs stad skulle släppa till, det vore åtskilliga andra utgifter till stora belopp för muddring och annat sådant, som staden åtagit sig, men huruvida dessa utgifter representera något stort belopp betvivlar jag verkligen. Mig synes därför att Göteborgs

stads bidrag ingalunda representerar något så stort belopp, att icke staden här skulle kunna offra något mera.

*Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)*

Herr Ekman fäste sig särskilt vid, att enligt hans åsikt det vore så liten hållning på statsutskottet och antydde därmed, att man nu skulle ha frångått, vad man förut beslutat i detta fall. Såvitt jag kan finna, ha vi icke i det fallet beslutat något visst belopp, ej heller ha vi beslutat på vad sätt detta belopp skulle utgå. Jag finner det därför fullt i sin ordning att, om vi anse ett sådant förslag som reservanternas lämpligt, vi kunna erbjuda ett räntefritt lån. Nu vill jag särskilt fästa uppmärksamheten därpå, att enligt vår reservation det räntefria lånet skulle utgå med hela det belopp, som här i den kungliga propositionen är begärt som bidrag, då däremot statsutskottet prutat 125,000 kronor, som i alla fall skulle anskaffas på något sätt. Genom det räntefria lånet fås däremot hela kapitalet fullt ut på en gång. Man får väl även hoppas, att en sådan docka med tiden skall ge icke så obetydlig inkomst. Jag för min del tror, att dess arbete kommer att bli sådant, att den kommer få full sysselsättning med dockning, och vid sådant förhållande bör väl också inkomsterna bli så pass avsevärda, att den kan svara för det belopp, som det här är fråga om.

Herr Ekman antydde vidare, att ifall någon anmärkning skulle ha gjorts här, skulle det ha varit mot själva proportionen mellan det bidrag staten och staden Göteborg skulle lämna. Ja, det är just mot den proportionen vi reservanter ansett oss böra uppträda, då vi i stället för en sådan fri skänk föreslagit ett räntefritt lån; och i all synnerhet då, såsom påpekats, det är ett enskilt bolag som skulle få denna skänk, synes det mig ännu mera betänkligt att på detta sätt lämna ut medel utan någon som helst garanti.

På grund av vad jag sålunda i korthet anfört och vad för övrigt har anförts ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Olofsson och mig avgivna reservationen.

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen av förhandlingarna, yttrade:

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Venners-
sten: Herr talman! Jag har icke mycket att tillägga till vad som utskottets ärade vice ordförande redan sagt, men några synpunkter får jag kanske ändå framhålla, innan kammaren skrider till avgörande av denna betydelsefulla fråga. Efter det anförande som nyss hölls av reservanten, herr Bernhard Eriksson, kan man med glädje konstatera, att ehuru han har mycket emot att en dock under sådana förhållanden, som här äro i fråga, kommer till stånd, han likvisst slutade med ett yrkande, som principiellt sett utgör ett uttalande för att dockan bygges och bygges med statsbidrag, och därför är jag den ärade reservanten uppriktigt tacksam.

Det handlar sålunda blott om att avgöra: vad bör staten giva för att denna docka skall komma till stånd? — Därom

Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)

gå meningarna isär. Ingen tycks nu längre stå på den rena avslagsståndpunkten. Utskottets ärade viceordförande framhöll, att enligt hans förmenande det var föga utsikt, att dockan kommer till stånd, därest icke staten bidrager med så pass stort belopp som $\frac{1}{2}$ miljon kronor. Nu veta vi ju alla, hur det är ställt med denna fråga. Ursprungligen begärdes 900,000 kronor; sedermera kom man ned till, såvitt jag minns 725,000 kronor, och slutligen har man begärt 625,000 kr., varpå utskottsmajoriteten svarat med att tillstyrka 500,000 kronor. Det är sålunda redan en våldsamt prutning från det ursprungligen som nödvändigt ansedda beloppet 900,000 kronor. Jag vågar tro, att det vore oförsiktigt att gå längre ned, om man verkligen vill saken.

Sveriges sjöfartsnäring har, som här framhållits, under de senaste decennierna gjort glädjande framsteg; i denna stund gå stora svenska skepp över all världens hav, och det är väl ett glädjande tecken på att nu har äntligen vårt ekonomiska liv nått den stora styrka, som uppkommer, då alla de olika grenarna av verksamheten äro väl företrädde. Och det anses allmänt, att just en blomstrande sjöfartsnäring är krönet på den ekonomiska byggnad, som börjar med jordbruk och genom industri och handel slutligen når fram till sjöfarten. Dess värre motsvarar icke denna vackra utveckling av lika stora framsteg i den näring, som dock för sjöfarten är grundläggande, nämligen skeppsbyggerinäringen. Och de herrar, som varit med någon längre tid i riksdagen, påminna sig säkert, huru många gånger det varit fråga om att giva skeppsbyggerinäringen ett kraftigt handtag från statens sida. Man har ingalunda ställt sig ovillig, men formerna hava varit svåra att finna. Nu förefaller det mig, att här dock är en form, varom alla kunna enas, en form bestående i att åt skeppsbyggerinäringen skänka ett verktyg, som den väl behöver, och på samma gång tillgodose de viktiga statsintressen, som den ärade reservanten herr Eriksson i Grängesberg här talat om.

Men, säger man, detta kan ske med mindre uppoffring, och dessutom har statsintresset icke större betydelse här, utan kommunen borde träda emellan. Jag skall tillåta mig att i allra största korthet söka i någon mån bemöta detta.

Har icke i Göteborg den enskilda offervilligheten, som i denna stad ju så ofta och så betydelsefullt tar sig vackra uttryck, trätt emellan, och kan icke detta jämföras med ett kommunens bidrag? Det är ju så icke minst i Göteborg, att de enskilda samhällsmedlemmarna ofta komma till hjälp, enär staden ju i alla fall har så oändligt mycket att sörja för och i det nu föreliggande avseendet kan det väl vara likgiltigt, om det är kommunen eller medlemmar i samhället, som släppa till pengarna. Jag kan icke se annat än att det för oss borde vara skäligen likgiltigt. Jag kan blott konstatera, att offervilligheten finns.

Nu har man sagt: borde det icke vara en neutral docka,

och borde man icke sett till, att alla verkstäder här få konkurrera, så att icke dockan blir ett slags monopol för ett enskilt bolag? Men har icke riksdagen, därest den antager statsutskottets förslag, sörit för att dockan i väsentliga avseenden är neutral? Är det icke så, att ett av villkoren som här äro föreslagna innebär: att kronan beträffande dess fartyg skall kunna äga en viss företrädesrätt och att kronan bestämmer, vilken verkstad som skall utföra reparationsarbetet i dockan för statens räkning? Denna punkt lyder ju så, »att kronan beträffande dess fartyg, vilka äro av för stora dimensioner för att kunna intagas i annan i Göteborg befintlig docka, skall äga rätt att själv eller genom annan verkstad, som vederbörande myndighet bestämmer» — alltså ingalunda Götaverken enbart — »utföra reparationsarbeten i dockan, därvid» etc. Mig förefaller det, som om den neutralitetsfordran, varom reservanten talar, därmed är uppfylld, ty det är väl statens intresse, som vi här i första rummet skola tillgodose. Men, säger man, riksdagen har även att sörja för det enskilda näringsintressets tillgodoseende. Såvitt jag är riktigt underrättad, så är här den enskilda näringen starkt representerad från olika håll och har just visat sig tillfreds med och begärt en sådan anordning, som det här är fråga om. Dessutom hava sjöfartsnäringsens representanter sörit för, genom att de så kraftigt deltaga i arbetet för dockans tillkomst med ekonomiska tillskott, att det inflytande, som denna näring bör ha på dockans användning, blir tillgodosett.

Slutligen vill jag vädja till kammarens lantmän, om icke det förhållandet, som tidigare rått, att vi sökt ha förståelse för varandras krav, då det gällt å ena sidan det s. k. stadsintresset och å andra sidan lantmännens intresse, kan få bli rådande även här. Här hava lantmännen ett sådant tillfälle, som de ofta förut begagnat, att visa, att när det gäller det helas väl, skiljer man icke på den ena och den andra näringen, utan man går med i förhoppning, att utbytet till sist skall bli ömsesidigt. Jag tror verkligen, mina herrar, att om vi vilja denna dockas tillkomst, så böra vi nu taga det rimliga förslag, som statsutskottet framlagt. Visserligen understiger det med icke mindre än 125,000 kronor det anslagskrav, som senast framställtts och vilket Kungl. Maj:t gjort sig till tolk för. Jag vågar ändå hoppas, att det skall gå att få denna docka till stånd trots denna mycket betydande nedsättning.

Jag tror, att vi dessutom böra komma ihåg en annan sak. Jag vågar nämligen hoppas, att riksdagen skall antaga det förslag angående tillsyn om fartygs sjövärdighet, som redan framlagts för riksdagen och därigenom har staten tagit ett stort steg fram emot säkrare förhållanden ute på havet för alla, som befinna sig ombord å svenska skepp. När staten kräver större säkerhetsanordningar, så är det rimligt och klokt, att staten tillser, att de anordningar, som krävas för att tillsynen häröver

*Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)*

Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)

skall bli fullt effektiv, såvitt möjligt finnas i svenska hamnar, och understödjer bemödandena att få sådana anordningar till stånd.

Jag vågar, herr talman, uttrycka den förhoppningen, att kammaren nu icke skall se till det mindre väsentliga utan beakta att här i främsta rummet kräves, att vi få möjlighet att utföra de ifrågavarande arbetena så mycket som möjligt inom landet, och ber, herr talman, få anhålla om bifall till utskottets hemställan.

Herr Thorsson: Då detta ärende behandlades vid föregående riksdag, så satte jag för min del starkt ifråga, om riksdagen skulle anses vara skyldig eller känna sig moraliskt förpliktad att biträda förslaget om anslag till en sådan här docka, även om Göteborgs stad på ett helt annat sätt, än då var ifrågasatt, ville understödja detta företag. Jag får säga, att här stå vi icke allenast inför anslaget till en docka i och för sig, utan här är väl det mera betydande steget, som man ifrågasätter att inleda riksdagen på, att statsverket skall direkt inträda icke allenast som långgivare utan som rent av penningbisträckande med gåvor till företag, som iscensättas uteslutande av enskilda företagare.

Jag har med mycket bekymmer den tid jag deltagit i riksdagsarbetet bevitnat, hurusom man anslagit det ena beloppet efter det andra för att understödja sjöfartsnäringen, utan att till detta understöd knippa vissa bestämmelser, som någon gång i framtiden skulle kunna tillförsäkra statsverket att få något tillbaka av sina utlägg. Dessa av statsverket givna förskott eller rättare sagt skänker tagas nu till intäkt och betonas särskilt starkt av finansministern för att man skall fortsätta på samma väg, och att bara det har något som helst släktskap med sjöfartsnäringen, skall statsverket stå till tjänst med att lämna rent kontanta bidrag. Denna princip betyder för mig åtskilligt mera än det belopp, om vilket nu debatteras, ty det kunna vi väl vara jämförelsevis överens om och på det klara med, att om riksdagen i dag bifaller det här föreliggande förslaget, som är tillstyrkt av statsutskottet, så skall med samma skäl från andra städer i riket, där de hava möjlighet att få in i sina hamnar större fartyg, man göra anspråk på att få statsanslag för anläggning av flera liknande dockor.

Det är dock icke så, att ett avslag på vad statsutskottet här nu föreslagit, innebär ett förhindrande av att de fartyg, som skola bli skyldiga att underkasta sig strängare besiktning, skola kunna besiktigas i svenska hamnar och i svenska dockor. Det ligger ju inne sedan någon tid på kammarens bord ett förslag om att åstadkomma två nya dockor tillräckligt stora för att taga emot det niotal fartyg, som icke nu kan beredas plats i andra dockor. Sålunda kan väl icke detta argument vara bärande från riksdagens sida för vad som nu föreslagits, utan vi få inskränka

spörsmålet till vad det gäller, nämligen Göteborg såsom plats för dockning av fartyg. Och då vill jag livligt erkänna vad som här från flera talare betonats, att Göteborg är en mycket stor plats, och ett centrum för vår större sjöfart. De flesta fartygen av stora dimensioner gå in i denna hamn. Men detta i och för sig innebär väl icke, att statsverket skall i strid med hittills följda principer här träda till på annat sätt, än som exempelvis skett i Malmö. Är det på det sättet, att Göteborgs stad är ett centrum för denna näring, så bör väl de medborgare som finnas i Göteborg på ett helt annat sätt bidra till kostnaderna för denna stora docka än att teckna sig som aktieägare i ett företag, till vilket man skall få ett jämförelsevis stort anslag direkt från statsverket, och att Göteborgs stad skall ställa sig enbart som garant för en del av det kapital, som erfordras för dockans anläggning. Visserligen äro Göteborgsintressena stora och starka och vittfamnande, men Göteborgs stad skall dock icke ha särskilda privilegier framför alla andra orter i riket.

Jag är synnerligen tveksam, om jag i föreliggande fall skall gå med på något som helst statsbidrag i det skiek ärendet nu föreligger. Men jag har naturligtvis mycket små utsikter att vinna bifall för ett rent avslagsyrkande. Situationen är sådan, att det ligger statsanslag i luften, så snart det talas om en sjöfart. Följaktligen har jag inga som helst utsikter att få någon resonans för rent avslag. Jag måste då, även om jag bidrager till vice ordförandens i statsutskottet ytterligare förvåning, ställa mig på den andra bogen och yrka bifall till att statsverket i detta fall giver ett lån. Kan Göteborgs stad sträcka sin garanti till ett lån på 625,000 kronor, då förefaller det, som om staden också skulle kunna sträcka sin garanti till 1,000,000 kr., då ju Malmö stad kunde ikläda sig en sådan garanti för att få den docka till stånd som staden nu anskaffat åt sig, och varvid man nöjde sig med statsanslag på 300,000 kronor. Jag tror därför, att såsom saken nu ligger finnes det ingen annan möjlighet för dem, som vilja i någon mån vara återhållande i detta stycke, än att ställa sig på den reservation som är avgiven av herrar Ström och Olofsson i Digernäs.

För min del tvivlar jag icke på att vi i mångt och mycket — och mera hädanefter än hittills — kunna komma att understödja näringar med direkta penningtillskott från statsverkets sida. Men det är mig motbjudande, att man på sätt, som här är föreslaget, skall inleda denna anslags- och understödspolitik. Detta måste ske efter föregående undersökning, så att vi ha några vissa bestämda principer, som vi kunna tillämpa. Det är därför, som jag för min del är synnerligen rädd för att till det nuvarande dockbyggnadsföretaget lämna ett direkt anslag. Är det på det sättet som herr finansministern yttrade, nämligen att det är ett livligt intresse rådande i Göteborg för denna docka, så ser jag för min del däri liksom en garanti för att detta livliga enskilda intresse också skall ha en större möjlighet att göra sig

*Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.*
(Forts)

Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)

gällande inom Göteborgs stadsfullmäktige, så att Göteborgs stad som sådan även i sina handlingar avspeglar detta livliga enskilda intresse och icke endast bestämmer platsen, där dockan skall ligga, utan även i någon mån hur det skall förfaras beträffande användningen av denna docka. Ty jag kan för min del icke inse, att det skulle vara riktigt av statsverket att det ena året ge anslag till en docka och det andra året till en annan och favorisera ett enskilt bolag i så väsentlig grad, att kanske den nuvarande dockan i mångt och mycket gjordes överflödig. Jag tror, att det är rim och reson, att statsverket, när det på detta sätt skall inträda, icke går med det ena privatkapitalistiska intresset för att slå ned det andra, utan det bör råda något balansförhållande mellan dessa intressen. Jag för min del vill åtminstone icke bidra till ett sådant beslut i riksdagen, att man sedan kommer och säger från den första dockan: giv oss 150,000 kronor i statsunderstöd, ty genom det beslut riksdagen fattat har det blivit fullständigt omöjligt för oss att existera.

Detta är en fråga med ytterst stora konsekvenser, och jag ber herrarna att icke av ett tillfälligt intresse, som ligger över till förmån för det enskilda företaget, åstadkomma en situation, som sedan kan bli oss åtskilligt dyr. Vi skola dock icke förglömma, att statsverket ju beviljat anslag till den docka, som redan existerar i Göteborg. Är det icke då rim och reson att åtminstone den nu föreslagna dockan blir så vitt möjligt fri att uppträda konkurrerande, vilket den icke skulle bli om man följde de principer som äro grundläggande för det förslag som nu är tillstyrkt av utskottet? Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Eriksson i Grängesberg: Jag begärde ordet för att särskilt påpeka för statsutskottets herr vice ordförande, att det finnes omständigheter som tvinga en att föredraga ett mindre ont framför ett större. Min sympati är för rent avslag och jag har talat för det, men då jag icke har några utsikter att få det igenom i kammaren, så har jag gått med på herrar Ströms och Olofssons reservation, som ju är ur principiell synpunkt sett oskadlig. Jag tänker, att även statsutskottets vice ordförande någon gång kan ha kommit i en sådan situation, att han förstår att man kan göra ett sådant yrkande.

Nu har det sagts gent emot detta yrkande, att det skulle omöjliggöra dockans tillkomst. Jag är icke säker på den saken.

Statsutskottet har föreslagit en halv miljon kronor till dockan, men reservanterna ha hemställt om ett räntefritt lån på 625,000 kronor. Det är 125,000 kronor mer, och det är väl ändå ett handtag som icke är att förakta, och tror man, att sjöfartsnäringen skall gå fram med sådana stormsteg, som man fick intryck av i herr finansministerns yttrande, så skall man väl ha råd att betala både ränta och amortering.

För övrigt, om sjöfartsnäringen har så stort intresse av det-

ta, så kan väl den slå till mera än vad den gjort, om nu Göteborgs stad icke vill göra det själv. Men Göteborgs stad måtte väl annars ha så livligt intresse av att näringslivet förkovras, att staden kan göra väsentligt mer än vad den gjort. När frågan var före i Göteborgs stadsfullmäktige, sade en av ledamöterna — om jag icke missminner mig var det nuvarande sjöministern — att Malmö stad icke på långt när hade samma sjöfartsintressen som Göteborg. Men Malmö har ändå fått offra 1,100,000 kronor på sin docka. Och han tillade: »när vi slippa undan så billigt som med 40,000 kronor, så skola vi slå till». Jag vill minnas, att det var ungefär så orden föllo, och jag tycker det tyder på att Göteborgs stad kan göra mera än den åtagit sig. Jag tror verkligen icke, att det är någon fara för att företaget icke skall komma till stånd, om man går med på reservanternas förslag.

*Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)*

Jag kan icke heller inse, att det brådskar så förfärligt med frågan. Jag har förut påpekat, att det icke är många fartyg i den svenska handelsflottan, som icke kunna gå in i Lindholmens docka, så att om någon överhängande fara kan man icke tala.

Jag kan dock icke underlåta att säga något om mina principiella betänkligheter, trots att de icke äro avgörande för ett beslut i frågan som yrkandena nu ligga. Jag har pläderat för att dockan skulle vara neutral d. v. s. stå öppen för alla verkstäder. Jag anser det vara en ytterst viktig princip att icke statsmakterna genom ett anslag gynna en viss reparationsverkstad på andra verkstäders bekostnad. Nu har här av två talare, herr finansministern och någon mer, antytts att i statsutskottets villkor skulle ingå bestämmelser, som skulle vara mot monopol i viss mån betryggande. Nej, ingalunda! Vad ingår i statsutskottets villkor? Jo för det första, att om det skulle bli reparation av flottans fartyg, så skall icke monopolet för Götaverken gälla. Då frågar jag mig: när kan det inträffa, att man behöver företaga reparationer av något flottans fartyg där? Ja, så vitt jag kan se kommer dockan icke att tagas i anspråk för reparation av flottans fartyg annat än om något sådant fartyg lider haveri på västkusten eller vid krigstillfälle. Nu ha ju visserligen svenska flottans fartyg en viss benägenhet att leta reda på alla de grund, som finnas, men vi få väl hoppas att det skall bli slut på det, och att vi skola få en utveckling till det bättre. Under sådana förhållanden tror jag icke, att denna docka kommer att tagas så särdeles mycket i anspråk för flottans räkning. Sedan ha vi de övriga villkoren, däribland det, att Kungl. Maj:t skall fastställa dockningsavgifterna. Men det är icke där faran för monopol ligger, utan den ligger däri, att Kungl. Maj:t beträffande en verkstad icke fastställer några reparationsavgifter. Det är reparationskostnaderna, som är den stora huvudsaken, det är angående reparation som monopol föreligger, det är där, som den fria tävlan mellan verkstäderna enligt min mening är ute-

Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)

sluten. Det vore för sjöfartsnäringens vidkommande icke riktigt, om staten på detta sätt gynnade en enskild verkstad. Men, säger man, det blir väl ändå konkurrens när Lindholmens verkstad har en docka och Götaverken har en. Ja, men icke få vi väl tänka oss utvecklingen så, att staten, så snart en verkstad i en större hamnstad kommer till stånd, skall bygga en ny docka för den verkstaden. Nu ha vi två stora verkstäder i Göteborg, men det kan komma en till. Skola vi då bygga en docka för den verkstaden också? Ja, det måste vi göra, om det skall vara någon konsekvens i detta, ty i annat fall har staten tagit parti för den ena verkstaden. För övrigt, vem av herrarna kan garantera hur länge det är två verkstäder, som konkurrera med varandra? Den ena dagen är det två verkstäder, men en annan dag kunna de vara förtrustade och sammanslagna till en. Jag vet intet om den saken, och ingen av herrarna vet något heller, men blir det en trust, så är konkurrensen upphävd. Jag har velat påpeka, att de villkor som statsutskottet uppställt angående fastställande av dockningsavgift ha icke någon som helst betydelse för undanröjande av verkstadsmonopolet.

Herr Ekman: Den siste ärade talaren bekände nu tämligen uppriktigt, att han helst ville gå på avslag, men ansåg att situationen var sådan, att det icke nu var skäl att framställa något sådant yrkande i frågan, och i valet mellan de två onda tingen har han föredragit att förena sig med herrar Ström och Olofsson i deras reservation. Jag ber att få slå fast detta, då han i sitt förra anförande så varmt uttalade sina sympatier för att denna docka skulle komma till stånd. Jag vill slå fast, att han helst önskade avslag på alltsammans.

Så var det också med herr Thorsson. Han uttalade sina bekymmer för att riksdagen upprepade gånger givit anslag åt företag, bakom vilka egentligen stode den enskilda företagsamheten. Vi ha mycket olika uppfattning om behovet och vikten av att uppmuntra våra näringar och om det rätta häri, och jag tror, att om man vill se på resultatet av den uppmuntran, som statsmakterna skänkt exempelvis vår sjöfartsnäring, så skall ingen kunna förneka, att statsmakterna kraftigt bidragit till att höja denna näring på ett sätt som den enskilda företagsamheten, hur intresserad och kraftig den än kan vara, icke kunnat åstadkomma utan statsmakternas understöd. Här är ett nytt steg i samma riktning. Jag har tillåtit mig påpeka det först under debatten, och jag delar icke herr Thorssons bekymmer för att den enskilda företagsamheten inom en livaktig näringsgren får understöd från statsmakternas sida.

Herr Thorsson uttalade också, att samma skäl som nu anförts för beviljande av anslag till denna docka i Göteborg kunna framdeles komma att framföras från andra sjöfartsidkande städer.

Jag har däremot först och främst tillåtit mig anmärka,

att mot en sådan uppfattning tala flera skäl och jag underströk två av dem. Det ena var, att en sådan sjöfart, som Göteborg inom vårt land representerar, icke i motsvarande grad representerades av någon annan stad inom vårt land; och det andra var, att utgifterna för åstadkommande av denna docka för Göteborg bleve så betydande, att icke vilken liten hamnstad som helst ville underkasta sig sådana utgifter.

*Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)*

Vidare sade herr Thorsson, att det just var dessa konsekvenser av att lämna sådant här bidrag till Göteborg, som han vore så rädd för. Och strax därefter förklarade herr Thorsson, att det vore bra hårt att behöva ge ett så stort anslag nu, när man till Malmö docka icke lämnat större statsanslag än 300,000 kronor. Detta var i slutet av herr Thorssons anförande. Men jag undrar, om icke detta i alla fall är ett ganska kraftigt skäl från herr Thorssons sida. Jag undrar, om icke det förhållandet, att Skånes främsta stad fått ett så litet anslag för ändamålet, har något att göra med att man nu icke vill ge så betydande anslag, som ifrågasättes till Göteborg. Jag måste säga — och jag tror att kammaren skall ge mig rätt häruti — att Göteborgs ställning som sjöfartsidkande stad är mera betydande än Malmö. Nu är det nog så — däri torde herr Thorsson ge mig rätt — att hade man i Malmö, då man beslöt anläggandet av dockan, vetat, att man icke finge använda medlen från hamnkassan till utfyllande av det återstående beloppet, så hade Malmö docka sannolikt icke kommit till stånd med ett så obetydligt statsbidrag som 300,000 kronor. Nu ansåg man sig emellertid äga rättighet att använda hamnkassans medel, något som sedermera upphävdes, och under sådana omständigheter nöjde man sig med dessa 300,000 kronor.

Både herr Thorsson och herr Eriksson i Grängesberg hava sagt, att Göteborg bör bidraga med mera. Nyss ha vi hört från stadsrådsbanken, att det ursprungliga anslagsbelopp, som ansågs erforderligt, uppgick till 900,000 kronor. 1913 hade man nedsatt anspråket till 725,000, och 1914 kommer regeringen med till 625,000 kronor nedsatt anspråk. Statsutskottet har ytterligare prutat 125,000, och hemställt om ett statsbidrag på 500,000 kronor. Man säger: nej, Göteborg skall i alla fall bidraga med ändå något mera. Att fixera beloppet, att slå fast, att vid den och den siffran ligger det rätta i förhållandet mellan statsbidraget och Göteborgs offer torde väl ingen kunna göra. Men visst är, att man gjort en ganska avsevärd prutning, när man kommit ner från 900,000 kronor till 500,000.

Herr Eriksson i Grängesberg yttrade, att det icke vore någon brådska med dockans byggande. Vad särskilt flottans behov beträffar, så vore det ingen brådska — det skulle endast vara för den händelse att det blir manövrer på Västkusten eller krig, och således vore det icke något snart eller ofta återkommande behov. Ja, jag vet icke, om inte den möjligheten ändå icke kan få anses föreligga, att ett krig icke behöver dröja

Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)

alltför länge. Vad i övrigt flottans behov angår, vill jag påpeka, att jag ingalunda har lagt tyngdpunkten i mitt försvar för statsutskottets framställning på flottans behov utan på handelsflottan, och det är icke, som herr Thorsson påstår, med hänsyn endast till dessa ifrågasatta 8 fartyg, vilka för närvarande icke kunna docka, som den nya dockanläggningen behöves, utan med hänsyn därtill, att utom dessa vår handelsflotta säkerligen kommer — det är glädjande att fastslå detta — att riktas med åtskilliga nya fartyg av sådana dimensioner, att även för dem erfordras en ny docka.

Herr Eriksson slutade med att säga såsom försvar för att han ville ha dockan neutral, att vem vet, huru länge verkstäderna i Göteborg komma att konkurrera? Kunde någon av herrarna säga, att icke en sammanslagning skulle komma till stånd? Ja, men om herr Eriksson förutsätter något sådant, vart tar då betydelsen av neutraliteten vägen? Om man slår dessa verkstäder tillsammans, så gör det väl ingenting, om dockan är neutral eller icke, utan då försvinner ju hela betydelsen därav.

Herr talman, jag har icke av de under debatten anförda skälen kunnat finna, att icke statsutskottets framställning är den bäst motiverade, och jag skall därför be att få vidhålla mitt tidigare gjorda yrkande.

Herr Thorsson: Herr talman! När jag yttrade mig förra gången om att jag såg med bekymmer, att statsverket gav så stora anslag till enskilda företag, så lade jag till en liten sats, som vice ordföranden i statsutskottet ansåg sig icke behöva fästa sig vid, kan jag förstå. Jag tillfogade nämligen: »utan att statsverket gives tillfälle att få tillbaka av sina förskott». Däri ligger just skiljaktigheten. För min del har jag intet emot att statsverket stöder näringarna, som hålla på att kämpa sig fram. Men när dessa näringar äro i det predikamentet, att de göra den ena utdelningen efter den andra, så tycker jag också, att statsverket har ett visst intresse av att få vara med i sällskapet, så att statsverket icke enbart är med. så länge det gäller att giva, men blir uteslutet, då aktieägarna börja diskutera om förtjänsterna. Det är en högst väsentlig skiljaktighet. Därmed har jag icke sagt, att jag är motståndare till att man med allmänna medel skall understödja företag, som hålla på att spira upp. Men då något sådant icke är ifrågasatt med det förslag, som här föreligger, så är det klart som dagen, att jag i det hänseendet hellre sluter mig till den reservation, som finnes bifogad betänkandet och är avgiven av herrar Ström och Olofsson i Digernäs, ty den innebär, att man skall lämna ett synnerligen kraftigt understöd, nämligen 625,000 kronor, och att köpeskillingen får amorteras under 40 år utan ett öres ränta. Detta är ett så kraftigt handtag, att man strängt taget icke borde kunna begära mera, men statsverket har därvid samtidigt sagt ifrån, att det vill ha något tillbaka utav det, som offrats på företaget.

Sedan skulle jag vilja säga det, att jag ser denna fråga ur den

synpunkten, att vi för tillfället icke ha mer än 8 fartyg, som behöva anlita denna docka. Detta är vad vi ha för tillfället. Detta hindrar emellertid icke, att jag samtidigt hyser den uppfattningen, att vi komma att få många flera sådana fartyg. Men detta kommer dock icke att gå så hastigt, att man icke kan hinna ordna denna affär på ett sådant sätt, att synpunkterna i reservationen bli beaktade, utan att själva intresset av att man får en större docka på denna plats därigenom blir lidande, vare sig det nu skall ske så, att Lindholmens docka utvidgas eller det skaffas en ny större docka. Detta blir spörsmål, som man mycket väl får tid att sedermera taga i betraktande. Vi skola nämligen komma ihåg, att det ena fartyget, för vilket statsverket egentligen skulle ge detta bidrag, ännu icke gått av stapeln, och det brinner således icke i knutarna.

Jag vill ytterligare be att få betona, att jag vid mitt resonemang i saken — det kan ju hända, att det blivit någon lucka i satsbildningen, utgått därifrån, att när statsverket gått in på att bevilja ett direkt anslag från handels- och sjöfartsfonden till Malmö, så är detta ett helt annat förhållande, då ju Malmö stad iklätt sig en hel miljon kronor av kostnaderna, under det Göteborg, såvitt jag kan se, icke skulle bidra med mer än 40,000 kronor för ändarrådet, låt vara att staden skulle upplåta plats i hamnen och bekosta det oppmuddringsarbete, som kunde bli nödigt för att bereda plats för dockan och tillgång till densamma. Men eftersom det flera gånger talats så vitt om, att Göteborg är centrum för de största fartyg, som icke allenast för närvarande anlöpa svenska hamnar, utan man därjämte ställt i utsikt, att så kommer att bli förhållandet alltmera i fortsättningen, så vill jag ifrågasätta, om vice ordföranden i statsutskottet vill påstå, att den blivande oppmuddringen i Göteborg icke skall ske, om man skall taga in de stora fartyg, som man har att emottaga. Jag kan aldrig tänka mig annat, än att ut- och inloppet måste vara fritt i hamnen och — efter hand som sjöfarten antager större omfattning — även på andra platser. Det blir alltså en tvångssak, som Göteborg måste taga hänsyn till, oberoende av om denna docka blir förlagd dit eller icke. Nu vet jag väl, att man kommer att säga, att man icke behöver muddra på den plats, där det är avsett att lägga denna docka. Ja, men det arbete som Göteborgs stad underkastar sig för att bereda plats för dockan, tror jag ej att vi skola leda in i diskussionen såsom ett moment av särskilt bärande natur för Göteborgs stads intressen som kommun, då ju dessa intressen bjuda staden att offra mycket för denna anläggning. Jag har den uppfattningen, att det här icke enbart är detta anslag till docka, som måste tagas i beräkningen, utan här öppna sig utsikter av många andra slag, som jag tror det är nyttigt att noga överväga.

Jag ber därför att ännu en gång få yrka bifall till reservationen.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr Ekman i Mogård har alldeles säkert för gott förstånd för att ej inse, att man kan hava ett

*Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)*

Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)

mycket livligt intresse för sjöfartsnäringen och till och med ett livligt intresse för att en docka i Göteborg skall komma till stånd, men ändå kan anse sig böra yrka avslag å den förevarande framställningen. Det är emellertid icke svårt att förstå, att herr Ekman och andra kunna vara av annan mening, ehuru herr Ekman själv icke tyckes inse själva grundorsaken härtill. Det går emellertid väl i stycke med det hela, då det ju för honom främst gäller att få kammaren med på utskottets hemställan.

Jag har i mitt första anförande sagt, att jag anser, att staten bör på alla sätt hjälpa näringslivet i vårt land, naturligtvis inom de möjlighetens gränser, som staten har att iakttaga för att icke träda andra intressen för nära. Jag har vidare sagt, att, om det befinnes nödvändigt att bygga en docka, så skall staten träda hjälpende emellan, och jag har yttermera sagt, att om det hade gällt en neutral docka, så hade jag gått med på 625,000 kronor i statsbidrag, trots de betänkligheter jag måste hysa inför själva beloppet. Detta röjer väl ändå ett intresse, som är så pass betydande, som man gärna kan begära. Då jag emellertid sagt, att förslaget enligt min uppfattning borde avslås, så är det därför, att dockan blivit ställd i en enskild verkstads tjänst. Det är nog så egendomligt, att jag som socialdemokrat skall kämpa för den fria konkurrensen, medan herr Ekman med flera, som stå på den borgerliga uppfattningens grund, arbetar för att det skall bli monopol på detta område. Men det är i stil med den kamp, som vi föra. Här vilja verkstäderna konkurrera mot varandra, och jag tror, att det blir billigare genom en sådan konkurrens, men herr vice ordföranden i statsutskottet vill ha monopol.

Herr Ekman sade, att mitt argument faller, därest min uppfattning visar sig riktig, att Götaverken och Lindholmen gå tillsammans i en trust. Men det faller icke därmed. Vem garanterar, att vi icke få flera verkstäder i Göteborg? Där finnas präktiga arbetare och gott om kapital, och Göteborg är en framgångsrik stad. Nog kan den staden smälla ihop en ny verkstad, sämre är den icke.

Jag vill, att dockan skall vara öppen och fri för alla verkstäder, som vilja utföra arbeten där. Sen får den ägas av staten, Göteborgs stad eller ett enskilt bolag. Vad jag vill är endast att det skall vara garanti för, att det icke blir monopol för en enskild verkstad, när det gäller reparationer. Jag tycker, att det är en så god uppfattning, att kammaren borde rent och klart ställa sig på den ståndpunkten.

Herr I n d e b e t o u: Den siste ärade talaren sade, att det synes honom egendomligt, att han såsom socialdemokrat skulle behöva tala för fri konkurrens gent emot oss, som han ansåg sträva för att det skulle bli ett dockningsmonopol. Nu är emellertid förhållandet tvärtom det, att det för närvarande är så att äga monopol i Göteborg för Lindholmens verkstad, vilken äger den enda docka, som finnes där. Denna ligger utanför verkstadens portar och användes därför helt naturligt nästan uteslutande av denna. De övriga verkstäderna ha icke några dockor utan endast mindre

sliprar, där smärre fartyg kunna tagas upp. Om Göteborg finge en docka i enlighet med det föreliggande förslaget, så bleve det en jämnare konkurrens mellan två någorlunda likställda verkstäder. Ett avslag å förslaget skulle innebära ett befästande av den nuvarande situationen som innebär ett monopol, vilket herr Eriksson tror sig bekämpa, medan han i själva verket gör allt för att förlänga detsamma. Om det däremot blir en docka för Götaverken eller någon annan verkstad, kan det uppkomma konkurrens mellan mera likvärdiga företag.

Det har talats om fördelarna av att ha en neutral docka. Naturligtvis är det det bästa, men varhelst man lägger en neutral docka, kommer den på längre eller kortare avstånd från den ena eller andra verkstaden, ty hamnens område är begränsat. Även om man ordnar saken så, som herr Eriksson föreslagit, blir det till fördel för den verkstad, som ligger närmast. När det icke kan åstadkommas en neutral docka, så att alla verkstäder få lika rätt till den och lika praktisk nytta av densamma, har man icke att göra på annat sätt än att föra fram frågan i den form, vari den föreligger.

Det har vidare talats om, att det skulle förorsaka dockbolaget och de privata intressenterna så stor ekonomisk fördel, om staten lämnade bidrag till dockans åstadkommande. Jag vill emellertid fästa herrarnas uppmärksamhet på, att enligt överenskommelse bolagets utdelning utgör $4\frac{1}{2}\%$ och efter några år $5\frac{1}{2}\%$, och därifrån skola avdragas administrationskostnader och avsättning till reservfonden m. m. Sålunda, den affären blir föga lukrativ för aktieägarna. Vad åter angår statens omkostnader, om man jämför de två alternativen, förhåller det sig så att staten i ena fallet får släppa till 500,000 kr. på en gång. Statens ränteutgifter ha herrar Ström och Olofsson i Digernäs funnit så obetydliga, att de icke ingått på dem i annan mån, än att de sagt, att det blir en mindre utgift. Räntekostnaderna utgöra emellertid på 40 år med 4 % ränta 511,000 kr. Men sannolikt får staten betala 5 % ränta, och det blir då en kostnad av 639 000 kr. Om affären under sådana förhållanden är så fördelaktig för staten, som herrar Olofsson och Ström velat göra gällande, synes tvivelaktigt. Någon fördel kan den innebära, men räntekostnaderna äro ganska stora, större än det belopp, som nu blivit föreslaget att beviljas.

Jag vill icke ingående bemöta herr Thorsson beträffande hans felsägning rörande uppmuddringen, ty han rättade delvis sig själv, men vad han sade, har mycket dålig grund, ungefär lika dålig som den hela Göta älv har. Han sade, att Göteborgs stad måste vidkännas uppmuddringskostnaderna och måste underhålla sin hamn. Ja! visst skall staden göra det. Men här är det fråga om en extra utgift för muddring, dels först för att i den kunna förlägga en docka och dels för att underhålla det djup, som måste finnas och som av älven slammas igen vart år. Men dessa kostnader talade icke herr Thorsson om.

Jag har endast velat lämna dessa upplysningar beträffande mo-

Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)

Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)

nopolet och räntekostnaderna och skall nu inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Thorsson: Gent emot den senaste talaren vill jag endast säga, att statsverket i ena fallet förlorar räntan och får tillbaka kapitalet, men i andra fallet förlorar både kapitalet och räntan.

Herr Olofsson i Digernäs: Vad jag skulle velat säga beträffande herr Indebetous ränteberäkningar har redan blivit sagt av den föregående talaren; och jag vill nu blott besvara något av vad vice ordföranden i statsutskottet anförde.

Han sade bland annat, att om dimensionerna på dockan icke var mer än en mening, och att man var fullt ense om, att dimensionerna efter det nuvarande förslaget gott skulle räcka till. Jag är icke säker på den saken. Det första förslaget innebar, att dockan skulle bära båtar om 8,000 ton, i det nu föreliggande förslaget har siffran blivit höjd till 10,000 ton. Det första förslaget innehöll, att dockan skulle ha en bredd av 21 meter, den har nu blivit föreslagen till $23\frac{1}{2}$ meter. Men för mig har uppgivits, att om den nya amerikalinjen tillkommer, skulle de s. k. Lundgrenska båtarna ha en vikt av 14,000 ton. Alltså skulle dockan behöva bära 14,000 ton i stället för 10,000 ton. Jag är icke säker på, om ej, när båtarna komma, dockan visar sig vara tilltagen för liten i alla fall. Det har sagts, att man kunde tillsätta en sektion och på det sättet få dockan bärig nog. Det är gott och väl, men den blir för smal, och då är saken icke hjälpt i alla fall, och det talar mot beviljandet av ett direkt anslag så stort som här är ifrågasatt. Ger staten ett lån och får den tillbaka sina pengar, då må det vara annorlunda, men jag kan inte inse, att det är lämpligt, att staten skall utan vidare kasta ut $\frac{1}{2}$ miljon på ett företag, som icke är så väl utrett och grundligt genomtänkt som man kan fordra.

Herr statsministern sade, att det var farligt att gå med på sådana starka prutningar, som här blivit ifrågasatta. Jag vill då erinra om, att man ifråga om dockan i Malmö satte ned beloppet från 720,000 till 300,000 kr. Här har emellertid av statsutskottet endast blivit ifrågasatt en nedprutning å 125,000 kr. Jag vill icke pruta någonting alls på det föreslagna beloppet, och då tycker jag, att både staden och dockbolaget gott kunde vara tillfredsställda med det.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet V e n n e r s t e n: Jag anser mig skyldig lämna den upplysningen, att dockan skulle räcka till för de större båtar, varom här varit tal, därest man ökade den med en sektion. Men den frågan ligger så långt borta, att vi icke behöva nu taga hänsyn till densamma. Vi ha sett, att utvecklingen av sjöfartsnäringsen varit så stark, att vi, som herr Eriksson påpekade, från två eller tre fartyg av viss storlek redan på denna korta tid kommit upp till 7 å 8, och denna ökning hoppas jag skall fortsätta, och jag är viss om, att vi få god användning för den docka, varom det här är fråga. Jag vill tillägga, att om jag är riktigt underrättad, ligger saken så hos Göteborgs beslutande myndighet, att

det är fara för, att hela förslaget faller, om icke riksdagen ger det moderata anslag, som nu begäres. Jag erkänner gärna, att det är betydande nog, men när staten för denna summa får företrädesvis disponera dockan, synes mig det vara ett väl placerat kapital.

*Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)*

Herr Thorsson: Med anledning av herr finansministerns senaste yttrande måste jag säga, att vilket beslut än andra kammaren biträder, har det ingen som helst inverkan på den blivande dockans storlek. Båda alternativen medge, att man tar till den efter behov, och det kan ske tillräckligt tidigt, för att införandet av stora fartyg skall vara möjligt.

När herr finansministern sade, att det låg en fara i att hela frågan skulle falla, om icke riksdagen toge vad Kungl. Maj:t och statsutskottet föreslagit, stärker det mig i vad jag haft på känn förut, att det är tvivelaktigt, om det är ett så orimligt stort stadsintresse för Göteborg. Låt Göteborgs stad visa sitt levande intresse först, så må staten sedan handla därefter. Jag tror, att herr finansministerns erinran i detta fall snarare manar till försiktighet från riksdagens sida än till bifall å utskottets hemställan.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Venners ten: Jag nödgas säga gent emot herr Thorsson, att det här visserligen gäller ett mycket stort intresse för Göteborgs stad — det betvivlar jag icke — men herr Thorsson vet lika väl som jag, att dockföretag ofta icke bära sig. Det går icke att få till stånd så stora företag, som här ifrågasättes, utan statens nog så kraftiga hjälp. Sjöfartsnäringsen är starkt koncentrerad till Göteborg, eftersom där finnes den förnämsta hamnen utåt de stora haven, men det hindrar icke att vi få se frågan ur det helas synpunkt. Vi få icke hänga upp oss på, att Göteborgs stad får en fördel, när hela landet samtidigt får en ännu större.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den av herrar Ström och Olofsson i Digernäs avgivna, vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Då votering emellertid begärdes av herr Thorsson m. fl., blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 1:o) av utskottets förevarande utlåtande nr 58, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herrar Ström och Olofsson i Digernäs avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 51. 4

Ang. en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)

Omröstningen utföll med 83 ja mot 81 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 10.

Vidare föredrogos vart för sig:

statsutskottets utlåtanden:

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt arbetaren vid mynttillverkningen M. R. Berggren;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av löneförhöjning åt vissa befattningshavare hos generaltullstyrelsen; och

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning av statsmedel för utbetalda skattefrälseräntor från hemmanen Västra Älvsala nr 1 och Västra Älvsala nr 2 i Värmdö socken; samt

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av mom. 1, 3 och 4 i § 13 av gällande förordning med tulltaxa för inkommande varor;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fogande av ett nytt moment till § 13 i gällande förordning med tulltaxa för inkommande varor;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande tulltaxa;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 4 i förordningen om provianteringsfrilager den 15 november 1912; och

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 28 oktober 1910 angående bevilning av fast egendom samt av inkomst och till förordning om ändrad lydelse av 50 § i förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden och betänkanden hemställt.

§ 11.

Ang. förord-
ning om arvs-
skatt och skatt
för gåva.

Härefter förelåg till avgörande bevillningsutskottets betänkande, nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om arvsskatt och skatt för gåva.

I en till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 114, av den 29 maj 1914 hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokoll över finansärenden dels nyssberörda dag dels den 14 mars 1913, föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till förordning om arvsskatt och skatt för gåva.

Ang. förordning om arvsskatt och skatt för gåva.

(Forts.)

Utskottet hemställde, att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition med förslag till förordning om arvsskatt och skatt för gåva icke kunnat oförändrad bifallas, måtte antaga samma förslag med de ändringar, ett vid utskottets utlåtande fogat författningsförslag utvisade.

Vid betänkandet voro emellertid fogade reservationer:

dels av friherre *Fleming*, som inom utskottet yrkat avslag å Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition i vad den rörde skatt för gåva;

dels beträffande 32 § i författningsförslaget av

herr *Hammarström*; och

herr *O. A. Ericsson*;

dels ock slutligen i fråga om 33 § av herrar *H. M. Bäckström*, *Palmstierna*, *Sandler*, *Rune*, *Källman*, *E. Ljunggren*, *Roman* och *Hamrin*.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr *Nilsson* i *Bonarp*, som anförde: Herr talman! I avseende å föredragningen av bevillningsutskottets betänkande, nr 18, tillåter jag mig hemställa:

att författningsförslaget måtte föredragas paragrafvis, eller där så påyrkades momentvis samt utskottets hemställan sist;

att 3 kapitlet om skatt för gåva, omfattade 31—38 §§, måtte först företagas till avgörande;

att vid 31 § diskussionen må röra sig om förslaget i dess helhet;

att därefter förslagets övriga delar föredragas;

att, därest en eller annan del av förslaget återremitteras till bevillningsutskottet, detta må äga befogenhet att även föreslå de ändringar i ej återremitterade delar, som kunna äga sammanhang med eller anses vara en följd av återremissen;

att i avseende å nummerbeteckning av paragrafer och moment utskottet må äga att vidtaga sådana ändringar, som påkallas av kamrarnas beslut; samt

att av förslagets text ej må behöva uppläsas andra delar än sådana, beträffande vilka uppläsning begäres.

Kammaren biföll den av herr *Nilsson* i *Bonarp* sålunda gjorda hemställan.

I enlighet härmed föredrogs först 31 §; och blev utskottets förslag till lydelse av paragrafen av kammaren godkänt.

Ang. förordning om arvs-
skatt och skatt
för gåva.
(Forts.)

För 32 § var av utskottet föreslagen denna lydelse:

32 §.

Från skatt för gåva frikallas: kyrkor och religiösa samfund, landsting, kommuner, hushållningssällskap, akademier, vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk, stipendiefonder, sjuk- och fattigvårdsinrättningar samt andra fromma stiftelser, registrerade sjukkassor, registrerade understödsföreningar samt föreningar och andra sammanslutningar, som, utan att hava till ändamål att genom ekonomisk verksamhet tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen, fullfölja övervägande religiösa, välgörande, politiska, sociala, vetenskapliga, konstnärliga eller eljest kulturella syften eller avse att främja handel, industri eller övriga näringar inom landet.

Frihet från skatt äger dock icke rum:

a) där gåva är gjord under villkor, att givaren skall under sin livstid eller under viss tid äga behålla egendomen i sin besittning eller uppbära avkastning därav;

b) om ock i den mån avkastningen av den givna egendomen är för all framtid eller viss tid förbehållen vissa familjer eller bestämda personer.

Uti sin vid paragrafen avgivna reservation hade herr O. A. Ericsson med instämmande av herrar Nilsson i Bonarp och Jönsson i Boa föreslagit, att paragrafen måtte erhålla följande ändrade lydelse:

32 §.

Från skatt för gåva frikallas: landsting, hushållningssällskap, kommuner och andra menigheter, kyrkor, akademier och vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk, stipendiefonder, pensionsanstalter, sjuk- och fattigvårdsinrättningar jämte andra fromma stiftelser.

Paragrafen föredrogs, varefter

Herr Nilsson i Bonarp yttrade: Herr talman, mina herrar! Som kammaren behagade finna, har jag instämt i den reservation, som ifråga om den föredragna paragrafen avgivits av herr Ollas Ericsson och en ledamot av denna kammare.

Det torde icke behövas många ord utöver vad reservationen innehåller för att klargöra vår avvikande mening. En av de viktigaste synpunkterna i skattelagstiftningen synes vara, att den genomföres med en viss konsekvens, så att den göres så enhetlig som möjligt. I förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt har stadgats undantag för vissa menigheter, samfund och stiftelser och medgivits befrielse från skatt för dessa. Man hade haft anledning förmoda, att man i det nu föreliggande skatteförslaget skulle tillämpat bestämmelserna i nämnda skatteförordning. Om så skett, hade skattelagstiftningen på denna punkt bli-

vit ensartad. Mig förefaller det, att en dylik anordning skulle varit önskvärd.

Emellertid har man strävat i en helt annan riktning. Man har strävat att göra ramen för skattefrihet så vid som möjligt, och utskottet har i sin mån bidragit därtill genom sitt tillägg, att sammanslutningar som fullfölja övervägande »kulturella syften» skulle frikallas från skatt för gåva. I skattelagar bör man så vitt möjligt undvika ord och begrepp, som äro svåra att definiera. Det blir svårigheter nog ändå. Under begreppet »kulturella uppgifter» kan ju inbegripas mångahanda, och det blir rätt svårt att få fram, vad som där egentligen skall kunna inrymmas. För ernående av enhetlighet i lagstiftningen på detta område vore det tvivelsutan riktigast att stanna vid reservanternas förslag, som sammanfaller med bestämmelserna i gällande förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt.

Nu skulle jag naturligtvis, då avsikten med reservationen är att åstadkomma en sådan enhetlighet, yrka bifall till denna reservation. Men på grund av formella skäl har första kammaren beslutat, att denna paragraf skulle återremitteras, och vid det förhållandet anser jag, att man icke här i denna kammare kan gå någon annan väg än återremissens, och därför, herr talman, ber jag att få yrka återremiss av § 32.

Vidare anförde:

Herr Rune: Herr talman, mina herrar! Det är nog sant såsom den förre ärade talaren sade, att man skall försöka att få skattelagstiftningen så konsekvent som möjligt, men jag skall be, att få nämna för herrarna, att denna lag om skatt på gåva är tillkommen endast därför, att man skulle hindra kringgåendet av lagen om arvsskatt. När man således är tvungen att taga en skatt på gåva, för att hindra kringgåendet av lagen om arvsskatt, så är det väl rimligt, att man icke går alltför långt på denna nya väg. I överensstämmelse därmed har Kungl. Maj:t, när det gällt att bestämma, vilka som skulle undantagas från skyldigheten att ge skatt på gåva, velat fritaga åtskilligt flera än reservanterna vilja ha fritagna. Jag vill i detta fall endast nämna, att enligt den kungliga propositionen skulle religiösa samfund bli fritagna från denna skatt, och det kan väl icke denna kammare anse olämpligt. Vidare har Kungl. Maj:t fritagit »föreningar och andra sammanslutningar, som utan att hava till ändamål att genom ekonomisk verksamhet tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen, fullfölja övervägande religiösa, välgörande, politiska, sociala, vetenskapliga eller konstnärliga syften eller avse att främja handel, industri eller övriga näringar inom landet.» Till detta Kungl. Maj:ts förslag har utskottet endast vid de uppräknade syftena velat foga jämväl »eljest kulturella». Genom detta tillägg blir det, så vitt jag kan förstå, icke flera, som bli skattskyldiga, men det blir litet tydligare angivet, vilka föreningar och institutioner som skola

Ang. förordning om arvsskatt och skatt för gåva.
(Forts.)

Ang. förordning om arvsskatt och skatt för gåva.
(Forts.)

bli skattskyldiga. Jag tror också, att man sålunda måste säga, att utskottets förslag i sak sammanfaller med den kungliga propositionen.

Då jag anser, att det skulle vara mycket olyckligt, om man skulle hindra en person, som måhända hade för avsikt att med en gåva under sin livstid understödja en verksamhet av synnerligen allmännyttig beskaffenhet, tror jag det är nödvändigt att man gör dessa undantag. Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna paragraf. Jag ber även få nämna, att det icke tjänar mycket till att bifalla det återremissyrkande, som den föregående ärade talaren framställde. Så vitt jag kan bedöma situationen är det alldeles uppenbart, att andra kammaren icke kan vara med om att låta släppa efter på dessa krav, när det gäller en lagstiftning, som i alla fall ganska hårt beskattar gåvor. Om kammaren bifaller yrkandet om återremiss, blir hela historien den, att kammaren får saken tillbaka, och härigenom uppstår endast tidsutdräkt. För min del ser jag saken så, att om denna kammare, såsom jag hoppas, bifaller utskottets förslag, så får utskottet uppmana första kammaren att fatta beslut, och om första kammaren då icke går in på medkammarens beslut, så får saken avgöras genom gemensam votering.

Herr talman, jag ber att få yrka, att denna paragraf utan vidare antages i enlighet med utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Röing, Källman* och *Karlsson* i Fjäl.

Herr von Hofsten: Herr talman! Det är givetvis mycket tilltalande att man ökar antalet av de korporationer och andra, som skola vara befriade från denna skatt på gåva, men man får väl i detta sammanhang även tänka på den omständigheten, att om denna skatt skall fylla sitt mål, så kommer den att allt för hårt drabba de enskilda gåvomottagarna, om den blir helt och hållet övervältrad på dem. Det kan väl icke heller frångås, att det är en fördel om det blir enhetlighet i lagstiftningen, så att de som enligt skatteförordningen äro fria från skatt, jämväl skola vara fria från denna gåvoskatt.

Vad det yrkande om återremiss beträffar, som framställdes av bevillningsutskottets ärade vice ordförande, så ligger det väl närmast till hands att, då första kammaren beslutat återremittera ärendet, även andra kammaren fattar samma beslut.

Her talman, jag ber att få yrka återremiss.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet *Vennersten*: Den senaste ärade talarens anförande gav mig anledning att begära ordet för ett litet påpekande, som förefaller mig vara av principiell vikt vid denna frågas avgörande. Såvida jag fattade herr von Hofsten rätt, menade han, att därigenom att man stipulerade så många undantag för samfälligheter, bleve de enskilda så mycket hårdare drabbade. Men denna skatt för gåva är icke avsedd att i främsta

rummet vara en åtgärd för att tillgodose statens fiskaliska intressen, att skaffa staten en viss beräknad summa, utan den är endast avsedd att vara en åtgärd, som skall bidraga till att förhindra, att icke arvs-skatten ger det, som man beräknar, att den skall ge, och just i denna omständighet ligger också försvaret för Kungl. Maj:ts förslag beträffande förevarande paragraf. Jag vill i förbigående säga, att den lilla utvidgning, som utskottet föreslagit, har jag för min del ingenting emot, när den går i fullkomligt samma riktning som syftet med hela paragrafen. Det är så, att riksdagen begärt, att Kungl. Maj:ts skulle framlägga ett förslag till skatt för gåva, icke för att införa en ny skatteform i främsta rummet, utan för att förebygga, att icke arvs-skatten ger vad den skall ge, eller, med andra ord, för att förebygga kringgående av arvsskatteförordningen.

Ang. förordning om arvs-skatt och skatt för gåva.
(Forts.)

Reservanterna anföra, att man borde göra bestämmelserna ur skatteteknisk synpunkt mera enhetliga och här tillämpa samma förfaringssätt som ifråga om inkomst- och förmögenhetsskatten. På det vill jag svara, att just de olika grunder, på vilka man bygger, göra ett annat tillvägagångssätt i detta fall nödvändigt. Här vill man förebygga ett kringgående av arvsskatteförordningen, men man har icke velat onödigtvis lägga på en ny skatt. Det har för ändamålet befunnits nödvändigt att pålägga en skatt för gåva av nog så genomgripande art. Men när det gäller allmännyttiga eller därmed likställda inrättningar, har man icke funnit faran överhängande, om ens befintlig, och därför har man gjort undantagen ganska omfattande. Detta är orsaken till, att förevarande paragraf fått en annan lydelse än motsvarande bestämmelser i andra skatteförfattningar. Om man ser saken så, förefaller det mig, som om kammaren gott skulle kunna taga utskottets förslag, som väsentligen sammanfaller med Kungl. Maj:ts.

Det förefaller mig för övrigt, som om de ärade reservanterna i någon liten mån hade en oriktig uppfattning om, vad det här gäller, då de sagt, att har man ansett sig kunna i sådan utsträckning, som i förslaget skett, uttaga skatt av enskilda gåvotagare, i vilka torftiga omständigheter de än må befinna sig, så må man ej heller draga i betänkande att låta skatten drabba även ifrågavarande offentliga och allmännyttiga korporationer och sammanslutningar. Men jag vill påpeka, att utskottet vidtagit en sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att man från skattskyldighet för gåva undantagit gåva, vars värde icke överstiger 3,000 kr. Kungl. Maj:ts hade föreslagit 2,000 kr., men utskottet har höjt beloppet till 3,000 kr., och jag undrar, hur många personer det är i torftiga omständigheter, som kunna tänkas erhålla gåvor över detta belopp. Det förefaller mig, att i det avseendet redan Kungl. Maj:ts förslag vore acceptabelt, och jag vågar tro, att kammaren gott kan taga utskottets förslag i denna punkt.

Herr Nilsson i Bonarp: Herr talman! De av kammarens ärade ledamöter, som möjligen ej haft tid att studera betänkandet, kunna av herr Runes anförande möjligen tro, att icke reservanterna önska, att några som helst allmänna institutioner skola frikallas från

Ang. förordning om arvsskatt och skatt för gåva.

(Forts.)

skatt för gåva. Men så är icke förhållandet. Utan vad vi begära är att från skattskyldighet skola frikallas landsting, hushållnings-sällskap, kommuner och andra menigheter, kyrkor, akademier och vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk, stipendiefonder, pensionsanstalter, sjuk- och fattigvårdsinrättningar jämte andra fromma stiftelser. Utskottet har gått mycket längre genom att även undantaga föreningar och sammanslutningar. Men man kan icke säga, att man därigenom i egentlig mening främjar det allmänna, utan dessa föreningar äro i själva verket i eminent grad av enskild natur. Det är den skillnaden vi velat markera. Det synes icke fullt rättvist, då närskylda skola betala skatt, när gåva erhålles, att icke dylika föreningar åläggas skattskyldighet. Det förefaller mig därför, som om det vore riktigare att gå med på reservanternas förslag, men jag yrkar icke bifall till detta, utan yrkar fortfarande återre-miss.

Herr R u n e: När jag talade om, vilka menigheter och institutioner, som reservanterna icke ville medgiva skattefrihet åt, menade jag icke att de inte ville bevilja skattefrihet åt några. Jag talade bara om, att åt dem, jag omnämnde ville de icke ge skattefrihet, och det var skillnaden mellan reservanternas förslag och utskottets.

Jag vill därtill endast lägga, att när den ärade föregående talaren framhöll, att det vore olämpligt att närskylda skulle få betala sådan här skatt på gåva, men att allmänna menigheter, institutioner och stiftelser skulle slippa, får jag säga, att det är fullkomligt i överensstämmelse med lagens avsikt, som är att se till, att ingen får undandraga sig att betala arvsskatt. Den risken föreligger naturligtvis mera, då det gäller, att en person för att undgå arvsskatt med varm hand skänker sitt barn till exempel en viss förmögenhet. Det ligger närmare till hands än att man för att undgå arvsskatt ger en gåva till ett allmännyttigt ändamål. Det synes verkligen vara skäl att lämna en uppmantran åt den, som skänker medel för att befrämja allmänt väl.

Herr P a l m s t i e r n a: Jag måste göra den bekännelsen, att det är med yttersta tvekan jag biträtt föreliggande förslag. Jag har nämligen för min del väl insett, att riksdagens skrivelse på sin tid var fullkomligt motiverad, nämligen att man skulle göra vad man kunde för att på skattelagstiftningens väg hindra kringgående av bestämmelserna om bouppteckning. Men det har gått på det sättet, att när kommittéförslaget framkom, fick man oerhört mycket mer än man i själva verket väntat. Vi ha ju här fått i princip ett förslag om skatt på gåva i allmänhet och så vissa undantag. Tro-ligen har väl riksdagen på sin tid tänkt sig, att man skulle gå den andra vägen, nämligen att man i princip skulle ha lagt gåvan fri, men däremot beskattat åtskilliga sådana förfaranden, vilka kunde tänkas innebära ett kringgående av bestämmelserna om bouppteckningsstämpeln ungefär i analogi med de bestämmelser, som finnas

i Danmark och Norge. Vid ett samtal, som jag för min del haft med förra danske finansministern, hörde jag, att man i Danmark i varje fall icke ansett behov föreligga av någon ändring. Jag sympatiserar med den danska vägen, och därför först sedan vissa modifikationer kommit till stånd i Kungl. Maj:ts proposition såsom den nu föreligger i utskottsbetänkandet har jag velat gå med på det nu föreliggande förslaget. Jag vill då säga, att ehuru jag således går med på förslaget nu, är det förutom mig även en annan av de socialdemokratiska ledamöterna i bevillningsutskottet, som gärna skulle vilja ha det uttalat, att när kanske inom några år arvsskatteproblemet kommer upp till förnyad behandling, torde det vara skäl att taga i betraktande hela den lag, som nu föreligger. Det är dock rätt abnormt att så intimt koppla ihop skatteskalorna i fråga om arv och i fråga om skatt på gåva. Medan det å ena sidan är fullt korrekt och riktigt att den, som är på långt avstånd släkt eller exempelvis icke alls står i något släktskapsförhållande till arvlåtaren, vid ett arv får betala högt, så borde det vara ett rakt motsatt förhållande vid gåva. Där borde det väl vara så, att ju givmindare gåvan bortskänkts, desto mindre skatt borde det vara. Emellertid är det en tanke, som senare torde bliva beaktad liksom åtskilliga andra spörsmål, som sammanhånga med lagen, vilka jag vid detta tillfälle likvisst icke vill ingå på. Vad jag velat ha sagt till den ärade vice ordföranden i bevillningsutskottet är det, att när vi å vår sida tvingas gå med på lagförslaget sådant det nu föreligger, och om den ärade ordföranden över huvud taget vill ha lagförslaget igenom, så tror jag icke, att han genom återremiss får socialdemokraterna med på något ytterligare här, utan den enda vägen är att frågan får gå till gemensam votering och liberaler och socialdemokrater rösta fram utskottsbetänkandet sådant det föreligger. Vi få då 32 § sådan den nu är skriven, med den vidgning, som givits, nämligen höjning till 3,000 kronor av gåvobelopp, som enligt 33 § blivit undantagna från beskattning. Under den förutsättningen kan jag gå med på det, men gör man den minsta rubbning, så komma vi socialdemokrater att rösta för direkt avslag på utskottets hemställan. Jag anser således, att vi gå att gemensamt votera och att andra kammarens mening segrar.

Herr Lindqvist i Stockholm: Herr talman! Då herr Nilsson i Bonarp med sitt återremissyrkande avser att åstadkomma inskränkning uti förslaget, nämligen i vad angår undantagen ifrån skatt på gåva, så finner jag mig föranlåten att skildra ett fall, som förelegat, för att visa, hur det skulle verka, om herr Nilssons önskemål bifölles av riksdagen.

Vi fingo nämligen i den organisation, som jag representerar, mottaga en donation, bestående av en egendom i skärgården jämte ett kontant belopp av 400,000 kronor. Donationen gavs med ändamål att det skulle upprättas ett vilohem för arbeterskor, som voro i behov av någon rekreation och behövde återställas, sedan de drabbats av sjukdom eller överansträngning. Det förelades samtidigt i

*Ang. förordning om arvsskatt och skatt för gåva.
(Forts.)*

Ang. förordning om arvs-skatt och skatt för gåva.
(Forts.)

riksdagen ett förslag om skatt på gåva, och om det förslaget då gått igenom, skulle sagda donator ha till statskassan fått betala 61,000 kronor i skatt, för att han på det sättet skänkt bort av sina hopsamlade medel till det ändamål jag nyss angivit. Nu kom emellertid icke den lagen till stånd, och donationen lämnades samt blev beskattad med, om jag icke missminner mig, omkring 6,000 kronor, men jag märkte, under det vi hade våra överläggningar med donator, att han ställde sig tveksam, huruvida han skulle ha fullföljt donationen om skatten sprungit upp till det belopp den skulle ha uppgått till, om det dåvarande lagförslaget hade gått igenom. Jag vill därmed ha sagt, att man får väl lov att vara försiktig och icke lägga bestämmelserna så, att man träffar sådana gåvogivare, vilka, som herr Rune också sade, med givmild hand vilja skänka till det allmännas bästa de penningar de lyckats åstadkomma.

Jag vill härtill ytterligare lägga, att den donation, som då gavs, verkade på ett alldeles utmärkt fördelaktigt sätt. Det vistas nu i skärgårdens friska luft ett antal kvinnor och även barn i ett annat hem, som blivit uppbyggt, och de åtnjuta där den rekreation, som är absolut behöflig för dem, och de äro lyckliga samt ytterst tacksamma för att få vara där och framföra sin stora tacksamhet när de lämna hemmet.

Jag tror sålunda, att man bör vara aktsam och att icke göra omöjligt för dem, som vilja gagna det allmänna, att göra vad de kunna därför, och jag ber sålunda, herr talman, på grund av det anförda få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner först på godkännande av utskottets förslag till avfattning av förevarande paragraf samt vidare på bifall till yrkandet om paragrafens återremitterande till utskottet för ny behandling; och blev paragrafen därvid av kammaren godkänd.

33 §.

Enligt utskottets förslag skulle paragrafen lyda sålunda:

33 §.

Skattskyldighet äger icke rum

a) för gåva av möbler, husgeråd och andra lösören, som äro avsedda för gåvotagarens eller hans familjs personliga bruk eller till prydnad av offentliga byggnader eller deras förseende med inredning ävensom gåva, som avser prydnad av allmän plats eller skänkes till offentligt museum, bibliotek eller annan därmed jämförlig samling;

b) för vad någon erhållit såsom bidrag till undervisning eller uppfostran, för periodiskt understöd eller eljest för gåva, som enligt gällande författningar angående skatt å inkomst skall inräknas i gåvotagarens beskattningsbara årsintäkter;

c) för annan gåva, vars värde icke överstiger tretusen kronor; dock att, där gåvotagaren av samma givare inom loppet av två år erhåller flera sådana gåvor, skattskyldighet inträder, så snart gåvornas sammanlagda värde överstiger tretusen kronor.

Ang. förordning om arvs-skatt och skatt för gåva.
(Forts.)

Uti herr Bäckströms m. fl. ovanberörda reservation hade åt paragrafen givits denna avfattning:

33 §.

Skattskyldighet äger icke rum

a) för gåva av möbler, husgeråd och andra inre lösören — — — samling;

b) för — — — årsintäkter;

c) för — — — kronor.

Efter föredragning av paragrafen yttrade

Herr Rune: Herr talman, mina herrar! I 33 § finner man bestämmelser, som möjliggöra, att gåva av mindre betydelse kan givas, utan att gåvoskatt skall behöva ifrågakomma, och i det fallet har jag tänkt på se till vad lagens egentliga syfte är, nämligen att motverka, det personer genom att giva sina närmaste eller andra arvingar gåvor undandra sig arvskatt. Utskottet har höjt det belopp, som man kan giva utan att betala arvskatt, från vad Kungl. Maj:ts förslagit, 2,000 kronor till 3,000 kronor. Det är ju en ganska avsevärd höjning redan det, men på en annan punkt föreligger det en bestämmelse, att gåva av möbler, husgeråd och andra lösören, som är avsedd för gåvotagarens eller hans familjs personliga bruk, skall undantagas, och att för den icke behöver betalas någon gåvoskatt. Då har det syntts oss reservanter vara mycket lämpligt, att det bestämts i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, dock med den ändringen att det sättes »andra inre lösören». Det har syntts oss, att man utvidgar undantagen allt för mycket, om de få gälla även yttre lösören. Saken kan ju vid första påseendet icke synas så viktig eller vidare avsevärd, men jag tror, att gåvor många gånger kunna givas till rätt stora värden, om man skulle låta undantaget omfatta alla lösören, både inre och yttre.

Jag skall således på grund av vad jag nu anfört be att få yrka bifall till den reservation, som jag m. fl. vid denna paragraf avgivit, och som innebär, att man inflickar ordet »inre» mellan orden andra och lösören, så att meningen kommer att bli »andra inre lösören».

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av förevarande paragraf med den av utskottet föreslagna lydelsen, dels ock på godkännande av det förslag till paragrafens avfattning, som framställdes i den av herr Bäckström m. fl. avgivna reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Ang. förordning om arvs-skatt och skatt för gäva.
(Forts.)

Övriga delar av författningsförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställan förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om författningsförslaget.

§ 12.

Föredrogs vart efter annat särskilda utskottets nr 1 utlåtanden: nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anställande av dels en extra föredragande inom sjöförvarsdepartementet och dels en mariningenjörstipendiat över stat;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av viss telefonförbindelse;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av ett till anställande av försök med minmateriel beviljat belopp;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av medel från fonden för krigsfartygs byggande till reparation av ångpannorna från sjunkna kanonbåten Urd och deras insättande i Rota m. m.; och

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av allmänna besparingar å riksstatens femte huvudtitel till anskaffning av undervisningsmateriel för sjökrigsskolan m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 13.

Ang. viss skadeersättning till besättning å undervattensbåt.

Vidare föredrogs särskilda utskottets nr 1 utlåtande, nr 22, i anledning av en av herr Indebetou m. fl. avgiven motion, nr 33, i andra kammaren, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående av staten garanterad ersättning för skada, som under tjänstgöring å undervattensbåt drabbar dess besättning. Därvid yttrade

Herr Indebetou: Herr talman! Utskottet har ju yrkat avslag på denna motion, enär saken redan är föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet. Det är glädjande att höra att så är förhållandet, och det visste man ju även att den varit för några år sedan och även under sistlidet år, men det är nu 2½ år sedan första framställningen lämnades från en del underbefäl på undervattensbåtar. Denna framställning hade då lämnats in till den förutvarande chefen för marinstaben, kommandör Anckarcrona, vilken i en skrivelse fäst Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på densamma. Detta föranledde icke då till någon åtgärd, men sedan denna motion väckts i januari månad, har frågan förts fram även av nuvarande chefen för marinstaben och glädjande nog har även han skänkt densamma sin uppmärksamhet; men

om den därmed är närmare sin lösning är icke så alldeles säkert. Jag hade av vissa omständigheter åtminstone icke anledning antaga att så vore fallet, när jag inlämnade denna motion för en tid sedan. Men nu förmodar jag, att utskottet förvissat sig om att så verkligen är förhållandet och att frågan nu blir fortare behandlad, än den hittills blivit. Jag skall bara inskränka mig till att uttala den förhoppningen, att Kungl. Maj:t måtte dela den uppfattning, som motionärerna och utskottet gjort sig till tolk för, nämligen att det bör åstadkommas en skyndsam lösning av denna fråga. Ty jag anser, att det är icke nog med att föreslå och besluta att vi skola ha undervattensbåtar och att kommandera folk dit, utan vi hava också skyldighet att såsom andra nationer säkerställa deras anhöriga i mån som kan vara skäligt. Nu ha vi haft undervattensbåtar i åtta à tio år, och ännu har ingenting gjorts åt saken. Därför är det enligt mitt förmenande på tiden att det behandlas.

Jag vill här icke göra något yrkande, ty det är alldeles ändamålslost. Men jag hade hoppats, att denna vår enkla begäran om en skrivelse skulle blivit beaktad, men som sagt torde det icke medföra någon verkan att här yrka på den saken, utan jag skall endast inskränka mig, herr talman, till att, såsom jag nyss sade, uttala en förhoppning, att denna fråga verkligen kommer till en snar lösning.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Slutligen upptogs till behandling andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående svenskt initiativ i fråga om åtgärder till avskaffande eller begränsning av spioneriet i fredstid.

*Ang. vissa
åtgärder mot
spioneri.*

Uti en inom andra kammaren avgiven motion, nr 159, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga i övervägande, huruvida ej initiativ från svensk sida lämpligen kunde tagas i syfte att framföra till internationellt övervägande frågan om spioneriets under fredstid avskaffande eller begränsning samt eventuellt internationell överenskommelse för sådant ändamål.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, yttrade

Herr *Lindhagen*: Jag hade verkligen invaggat mig i den förhoppningen, att denna motion skulle anses vara av en viss aktualitet för svenska folket. Nu är det ju på det sättet, att spioneriet är någonting som faktiskt existerar, och det är ju också så, att man måste på det allra högsta förkasta detsamma. Det är nämligen

Ang. vissa
åtgärder mot
spioneri.
(Forts.)

för det första en fullkomligt rättslig anarki, då å ena sidan ett land skickar ut spioner för att spionera i ett annat land men samtidigt bestraffar med stränga straff det spioneri, som från detta land bedrivs i det egna landet. Här vet ju icke den ena handen vad den andra gör, och således en rättslig anarki i de internationella förhållandena. Vidare kan man säga att då ett land spionerar i ett annat land under djupaste fred, så är det egentligen en kränkning av neutraliteten, ett slags kränkning under djupaste fredstillstånd. Och därigenom framkallas också lätt en nervös stämning i det land, där spioneriet äger rum, och framkallar känslor och stämningar, som annars icke uppkommit. Under sådana förhållanden bör det väl vara en särdeles viktig angelägenhet att avskaffa spioneriet genom en internationell överenskommelse. Det är vidare på det sättet, att ingen vidkännes att spioneri ägt rum, men faktum är, att man låter det äga rum, särskilt från stormakternas sida, och då bör det väl vara ett ingalunda oviktigt steg i fredsarbetet att genom internationell överenskommelse avskaffa detta.

Nu har emellertid utskottet alldeles avstyrkt motionen, och någon reservant finnes det heller icke, vilket var för mig en mycket stor överraskning. Utskottet stöder sig på att det, såsom utskottet säger, icke finnes några utsikter att vinna någonting för närvarande. Man bör kanske imponeras av utskottets ofantliga sakkännedom, men jag föreställer mig däremot, att var helst någonting är på tok, så bör det alltid finnas utsikter att någon gång avhjälpa det, men att man kommer ingen vart med avhjälpan, om man icke börjar röra i saken. Det första steget måste en gång tagas. Men börjar man med att föreställa sig att ett missförhållande icke kan undanröjas, då fastslår man också detsamma. Varför jag tagit upp denna sak, är således för att man skall börja röra i den och försöka göra någonting åt den.

Utskottet har som sagt icke kunnat finna några utsikter att här komma till ett resultat. Först åberopas, att frågan hittills icke varit föremål för internationellt övervägande. Ja, det är mycket riktigt, men det är just därför som jag tagit upp saken. Hade den varit föremål för internationellt övervägande, så hade jag kanske icke alls brytt mig om att göra det. Vidare imponerar det ju på utskottet, att såsom utskottet säger »icke heller den av Kungl. Maj:t tillsatta svenska kommittén för utarbetande av förslag och vidtagande i övrigt av nödiga förarbeten för Sveriges deltagande i nästa Haagkonferens ansett sig böra söka få fram denna fråga». Och utskottet fortsätter: »Därtill torde den också vara i alltför oförberett skick; och den är dessutom av så ömtålig natur, att kommitténs betänksamhet härvidlag är mycket förklarlig.» Jag har verkligen frågat två ledamöter i denna kommitté om denna sak, och de hava förklarat, att de aldrig haft uppe denna fråga och sålunda aldrig haft tillfälle att hysa vare sig betänksamhet eller motsatsen. Och de kunde icke förstå vad utskottet syftar på. Men utskottet imponeras så av att denna kommitté icke upptagit frågan, att utskottet tagit för givet, att kommittén hyst betänkligheter. Men, som sagt, kommittén har icke alls haft

frågan uppe, och det är en ytterligare anledning för mig att taga upp saken.

Så säger utskottet vidare, att »vissa rättsregler på detta område kunna möjligen tänkas bli internationellt fastslagna, men spioneriet är ju till sin art sådant, att det sker i största möjliga hemlighet och utföres av hemliga agenter, och att göra staten ansvarig för dessa agents åtgöranden torde icke vara möjligt, då staten aldrig kan tänkas officiellt medgiva och det väl svårigen kan officiellt påvisas, att den givit vederbörande något uppdrag att spionera.» Och även om därför »genom svenskt initiativ spörsmålet kunde komma att upptagas till internationellt övervägande», säger utskottet, »synes sålunda föga utsikter förefinnas att på den vägen komma till något resultat.» Men utskottet har ju nu aldeles missuppfattat vad som här är meningen. Icke är det min mening, att staten skall göras ansvarig för oansvariga agents göranden och låtanden, utan meningen är, att saken skall tagas upp till övervägande på sådant sätt, att alla makter och i synnerhet stormakterna genom internationell överenskommelse komma överens om att icke för sin del giva order om spioneri eller till spioner, och att stormakterna lika väl som de mindre staterna — åtminstone svenska staten — förbjuda sina militärattachéer att spionera. Man skulle redan hava vunnit åtskilligt, om man kom överens om detta; då lönade det sig icke att spionera icke ens på eget konto, enär det då knappast skulle finnas någon som ville taga emot upplysningarna.

Det är detta resultat, motionären velat komma till, men jag medger, att det vinnes icke i ett enda slag utan endast så småningom. Därför måste man syssla med saken.

Men utskottet fortsätter vidare, att »man kunde dock möjligen tänka sig, att spioneriet i fredstid till en viss grad skulle kunna begränsas därigenom, att det bleve genom en internationell överenskommelse fastslaget, att det land, vars representant i ett främmande land där gjort sig skyldig till spioneri vare sig direkt eller indirekt genom besoldade agenter, har begått ett brott emot folkkrätten.» Det tycker jag däremot är obilligt, att man skall låta ett land vara skyldigt för vad det icke råår för, och det är icke heller åsyftat av motionären.

Utskottet kommer slutligen till, att man får hålla sig till de straff för spioneri, som de särskilda länderna hava. Utskottet betonar därvid också, att spioneriet är i det allmänna rättsmedvetandet ett avskyvärt brott, och därmed får man låta sig nöja. Det ställer sig emellertid här olika, om man lånar sig till att för en utländsk makt räknas spionera i det egna landet, eller om en utlänning reser till ett annat land och spionerar för det egna landets räkning. I det senare fallet framstår som bekant i det allmänna rättsmedvetandet brottet på ett väsentligen annat sätt.

Men utskottet giver i alla fall någon förhoppning med ordet »I mån som det emellertid blir möjligt att genom internationella överväganden och överenskommelser begränsa spioneriet, finner utskottet det vara självklart, att varje regering i vårt land bör göra

*Ang. vissa
åtgärder mot
spioneri.*

(Forts.)

Ang. vissa
åtgärder mot
spioneri.
(Forts.)

vad göras kan och ej underlåta att vidtaga några åtgärder, som kunna leda till något resultat.» På det sättet kan man avvisa varje skrivelse till Kungl. Maj:t. Det är självklart säger man, att där någonting kan göras, så gör regeringen det. Men det är just därför, att ingenting gjorts i detta fall, som jag väckt denna fråga. Utskottet tycks mena, att i riksdagen skall man icke alls föra fram några frågor, ty regeringen tar naturligtvis själv hand om dem, när så kan ske.

Det är icke heller så, att man på alla håll ser denna sak så hopplöst, som utskottet gjort. Det finnes personer som tycka som jag, att ett missförhållande som det förevarande, bör kunna undanröjas med god vilja. Om ingenting åtgöres, så är det därför, att viljan saknas. Så snart man börjar *vilja*, så är man redan ett fjät på vägen mot missförhållandets avskaffande. Utskottet är alltså i själva verket ett av de hinder, som reser sig mot det nu ifrågasvarande missförhållandets avskaffande.

Man har som sagt icke på alla s. k. sakkunniga håll samma uppfattning som utskottet. Jag har fört fram denna sak även till den interparlamentariska unionens sammanträde här i Stockholm i år. Den har visserligen icke kommit upp på dagordningen, men jag har från byrån i Brüssel fått det beskedet, att denna fråga en gång måste komma upp i den nu ifrågasatta formen, och att den för övrigt redan tidigare framförts av en österrikare, vilket jag icke haft kännedom om. Men det hade ansetts olämpligt att taga upp den i Stockholm i år, därför att till denna konferens väntas ett antal ryska dumarepresentanter, vilka skulle kunna bli skrämde och avogt stämde mot mötet, om där framfördes spionerifrågan, som närmast kanske kunde antagas syfta på de ryska spionerierna. Jag har emellertid den uppfattningen, att de ryska dumarepresentanterna nog inte äro så snarstuckna av sig, att de inte skulle förstå, att man, då frågan just är aktuell, bör ta upp densamma. En rysk korrespondent, som jag talade med om denna sak, var också ytterst förvånad över den uppfattning, man har om de ryska dumarepresentanterna, eller att de ej skulle tåla, att man i deras närvaro diskuterade spionerifrågor. Han nästan vred sig av skratt över denna barnslighet.

Nu har man emellertid i Brüssel tyckt, att *nästa* år, när kongressen skall hållas i Amerika och då det ligger ett så stort hav mellan Ryssland och kongressen, kunde möjligen vara ett lägligt tillfälle att ta upp spionerifrågan. Detta är ju också ett allt för stort hänsynstagande enligt min mening. Just nu är frågan aktuell, och just i vårt land är den aktuell, och därför bör den fram i år och här, det är min bestämda uppfattning.

Då saken sålunda ej kommer före vid Stockholmskonferensen. hade jag hoppats att åtminstone få fram den i riksdagen något. Men om herrarna ej vilja göra något åt den här, skola ni inte heller beklaga er över spioneriet. Ni anse då tydligen, att det hör till naturlagarna, till det oundvikliga, som man måste finna sig i. Men då är det ej heller värt att yttra sitt missag över det. ty när

man icke *vill* avhjälpa det man beklagar sig över, är man icke värd att få det avhjälpt.

Jag yrkar bifall till motionen.

Ang. vissa åtgärder mot spioneri.
(Forts.)

I detta anförande instämde herr *Flognfält*.

Herr *Torgén*: Herr talman, mina herrar! Alldeles bortsett från det klander som motionären ansett sig böra rikta eller trott sig ha riktat mot utskottet i sitt varmhjärtade anförande, ber jag, herr talman, att i sak endast få hänvisa till den motive-ring, som utskottet förebragt, och tillåter mig att yrka bifall till utskottets utlåtande.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, till följd varav nu upp-sattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller femte tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hem-ställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 113 ja mot 26 nej, vid vilken utgång kam-maren således bifallit utskottets hemställan.

§ 15.

Avgåvos följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts propo-sition, nr 254, med förslag till förordning angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket samt förordning om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket m. m., nämligen:

nr 255, av herr *Röing*;

nr 256, av herr *Rune* och

nr 257, av herr *Nydal*.

Nämnda motioner bordlades på begäran.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande och memorial:

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 51. 5

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omreglering av folkskolinspektionen jämte i ärendet väckta motioner;
nr 62, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om bidrag till de med invigningen av ett fredsmonument på svensk-norska gränsen förbundna omkostnader;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av en statens vårdanstalt för alkoholister jämte i ämnet väckta motioner;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse å statens järnvägar av viss del av det för fjärde arméfördelningen avsedda övningsfältet vid Järva m. m.;

nr 65, i anledning av väckta motioner om inlösen för statens räknning av järnvägen Höganäs—Mölle;

nr 66, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till åstadkommande av direkt genomgångstrafik över Svinesund mellan svenska och norska järnvägar;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökning av fonden för att underlätta åstadkommandet av bibanor inom vissa delar av riket jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 68, i anledning av väckta motioner om ökning av allmänna järnvägslånefonden;

Bevillningsutskottets betänkanden:

nr 19, i anledning av väckt motion om höjning av tullen å ljus sirap; och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1, 23 och 29 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker ävensom till ändrad lydelse av anm. 1 under rubriken 160 och anm. under rubriken 161 i gällande tulltaxa ävensom en i ämnet väckt motion;

Särskilda utskottets nr 2 utlåtanden:

nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen, dels ock särskilda i ämnet väckta motioner;

nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillsyn å fartyg, dels ock särskilda i ämnet väckta motioner;

nr 3, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av utvidgad statskontroll å fartygs sjövärdighet m. m., dels ock en i ämnet väckt motion;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i 3 kap. sjölagen samt om ändrad lydelse av 294 § samma lag; och

nr 5, i anledning av herr Lindleys motion om ändring av 82 § sjölagen; samt

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande. nr 7, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om landsbygdens befriande från vissa av städernas privilegier härflytande bördor.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Olofsson</i> i Åvile	under 2 dagar fr. o. m. den 3 aug.,				
» <i>Sandberg</i>	» 2 » » 3 »				
» <i>Hamrin</i>	» den 2 aug.,				
» <i>Andersson</i> i Milsmaden	» 2 dagar fr. o. m. den 3 aug.,				
» <i>Thorsson</i>	» 2 » » 5 »				
» <i>Olsson</i> i Järnsida	» 5 » » 4 »				
» <i>Andersson</i> i Raklösen	» 2 » » 3 »				
» <i>Rundgren</i>	» 3 » » 2 »				
» <i>Andersson</i> i Stärte	» 4 » » 5 »				och
» <i>Nilsson</i> i Bonarp	» 5 » » 2 »				

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,55 e. m.

In fidem
Per Cronvall.